„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на целом табаку, а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф.
на по године . . . . . 7 „
на четврт године . . . . . 3 „ 50 н.
на један месец . . . . . 1 „ 20 н.
За Србију:
(у сребру.)
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин.
на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте сваких ситних слова, а за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад, у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви листа у месту могу се добити по 10 новчића у књижари браће М Поповића.

БРОЈ 198. У НОВОМЕ САДУ, У НЕДЕЉУ 25. ДЕКЕМБРА 1877. (6. ЈАНУАРА 1878.) ГОДИНА XII.

НА БОЖИЋ.

Опет ће да се запоји у великом православном свету песма миру и благоволењу међу људима на земљи. Од снежне Неве до зелене Бојане преко Дунава и балканских гора оће се данас песма православља о слави на висинама и миру на земљи.

Од Неве до Бојане уз песму ту грмеће топови посред балканских гора у знак, да мира и благоволења нема међу људима све дотле, неман турска часни крст ногом гази, док се племенитост и достојанство човечанства неподигне у висину, где влада правда и слобода.

Васколико православно Славенство слави данас велики благ-дан свој под убојним оружјем и бојадише свечаност ову људском крвљу.

На висове балканске попео се виловити Козак, што је долетео са Дона и Волге, оставио топло огњиште своје а све рад среће и бољитка своје потлачене браће. На тим висовима балканским чува стражу тај северни брат славенски, зауставља на часак свога ждрала и орловским оком кроз маглу и снег погледа у долину, која се од јужног подножја балканског пружа. Тамо је одагнао старог непријатеља, а тамо је и пут, који води Дренопољу и Цариграду, где се налази источно златно руно, и кључи земаљскога раја. Тамо је крај, куда га гони и срце и ум славенски.

Потомци Обилића и Ајдук-Вељка такође су у томе убојном реду, који се пружа од дунавског ушћа до Скадра на Бојани. Са висине Јавора, од Куршумља и Прокупља погледају данас врсни синови народа свога на тужно Косово равно. Тамо је закопана стара слава и држава српска. Што се од колена на колено за пуних пет векова скоро предавало у аманет, то је досуђено садањем нараштају, да изведе. Велика народна погибија на пољу Косову, та ће данас наћи своје осветнике-јунаке. На догледу косовског поља и у предосећају народног ускрса славе Срби садање божићне дане.

Десно крило Српства и Славенства, јунаци ломне Горе Црне дохватили су се јадранскога мора широког. Ти одабрани витезови својим јунаштвом задивише свет, славом обасјаше српско име, а успесима великим изненадише непријатеље и противнике своје Погледајући на сиње море, погледају на широку будућност, која им пуца пред очима духовним. Јуначки усклик неће се више само о стење и врлети црногорске ломити, него ће се, да разлегне и по мору широком, по коме ће се да заталаса напредак српског огранка јуначког.

То је у главном потезу слика, у којој се приказује православни славенски свет на дан рођења спаса људског. Таког божића још није било у православном свету. Још није у толикој размери и толикој заједници проливана славенска крв, а ако је кад и проливана, није то бивало у такој самосвести и у тежњи за једном општом цели, као што то ево данас бива.

На другој је непријатељској страни — Турчин клети. То је онај, што је благословене земље у пустош претварао, што се зликовачки титрао са достојанством људским и што је на три стране света разапео шатор господства и разбојништва свога. Као онај вавилонски краљ разметао се Турчин у раскошју своје земне власти, па је и небо изазивао, мислећи, да нема казни на свету за толика недела његова. Вековима је потчињена раја подносила тешки јарам свој, па ако се кадгод и дигла у очајности, да покуша стрести и расковати ланце ропства свога, то је вазда таки покушај у крви рајиној угушен бивао. Дуго је та просвећена Европа допуштала Турчину, том лукавом источњаку, да јој у погледу јадне рајине судбе очи замазује. Тај одношај још је већма окуражио зулумћаре рајине, те је судбина балканског Славенства и хришћанства само горча бивала. Небо се није проломило са недела и свирепа вероломља турског. Хатхумајуми и хатишерифи, који су срачуњени били за глуп свет, ветар је пусти разнео. а старо пашовање остало је над јадном рајом по старом.

Тако се на старе грехе нови гомилали. Спустило се небо над истоком европским, док није дошло доба покајке и освете велике.

У животу једног народа недолази казна одма после једног злочина. Милијони морају да трпе, срца најбољих људи морају да препукну од чемера и очајности, док се непрелије чаша стрпења. Светска повесница, која је уједно и велики светски судија, она обавља посао правде само великим потезима. Али је неодклоњива немезис, која долази, да немилостиво размрска главе зулумћара светских.

Тај велики дан, кад ће се да неумоливо суди над Турском, тај је дан наступио. Куцнуо је тренутак, кад ће да се изрече пресуда и осуда над проклетињом људског рода, над Турчином крвником. Пресуда ће та строга да буде. Под фијуком немилосне судбине попадаће не само они, који починише насиља и покоре над рајом, него и они, који мирно гледаше да се така недела пред њиховим очима збивају.

Црна коб раширила је своја крила над целом отоманском царевином и под сенком том застрепили су у гордом Стамболу Турци крвници, те се повијају под ударцима неумитне судбине и у том чуду своме само још прислушкују кликтање руских орлова и српских соколова, што се разлеже са Балкана, Јавора и Ловћена све до Цариграда. То је узвишени моменат источне трагедије, к д се чује бат правде, која се низ степене на своје престоље диже.

Нису ово дани мира и весеља, ово су дани муке свакојаке и борбе витешке. Свеколики свет прати ту велику борбу грозничаво и нестрпљиво. Осећа се, да су велики тренутци настанули. Чује се ломњава читавог једног света и под звеком оружја рађа се нов свет, преображен југоисток европски.

За велико славенско православље није овогодишњи божић дан мира на земљи и благоволења међу људима, али није био ни за остали хришћански свет, ни за такозвану културну Европу. Та Европа, која је скрштених руку гледала муке рајине и слушала вапај несретних жртава, па се тада ни помакла није, та Европа стрепи данас од призора, што га је створио велики славенски свет с оружјем у руци.

Звека оружја са балканског полуотока, тутањ потмули, што се дао усљед пропадања клетог и размаженог Турчина, све је то пореметило мирни расположај духова. свако са страхом погледа, шта ће из тога да буде, јер је са себичног западњачког осећања изгубљен сигуран поглед у будућност, помућено је око, те неможе да назире стазу, којом светска правда греде.

Кад би те чистоте и бистра схваћања било, онда би се мирнијом душом могао пратити прерушај балканског полуотока. Славенски свет и велико православље сретније је у том погледу. Пак ако и слави велике благе дане своје под грмљавином топовском и проливајући драгоцену крв својих синова, Славенство знаде, да тим путем најузвишеније дело обавља и Богу служи; јер ће из тога рата да поникне срећа и благослов у досад потлаченим крајевима, те ће тада тек да наступи истинити мир на земљи, радост и благоволење међу људима, и тада ће се најсјајније славити Бог правде на висинама, неумитни судија над светом и народима.

Са бојног поља.

О операционом плану, који се у руским војничким круговима дискутира, овако се поговара: Премештај главног руског стана значиће овог пута уједно и прелаз главне војске преко Балкана, јер од Дунава до подножја балканског силно се креће војска и убојни ред биће за неколико дана изведен. Главни испадај неће бити на Шипци ил Тројаву, већ ће га да изведе десно руско крило. Јака оделења крећу се према Враци и Берковици и стићи ће за који дан у западну софијску долину, тако, да ће турску војску потиснути не на запад, већ на исток. Тада ће главна војска руска кренути преко главних балканских кланаца у румелијску равницу. Тај је операциони план без сумње згодан. Прво је лакше прећи Балкан на западу, где се исти и спушта, а друго тим обилазењем отвара се по себи прелазак главној војсци у Шипци, Тројану и другим кланцима, који су мање више на изласку од Турака поседнути и где имаде турских опкопа. На послетку ће се на тај начин стерати сва турска војска у једну гомилу, те ће тада и Руси моћи концентрисати сву своју снагу и једним ударцем одлучити. Чини се, као да су сад Руси одустали од своје првашње наваде, да своју снагу распрште на све стране, него да су наумни концентричним силама оперирати. Тако изгледа по кретањма војске, која се чине. Јаке колоне маширају према Берковици, војска ђенерала Гурка поткрепљује се са једном и по дивизијом, а средиштна велика војска концентрише се пред средњим балканским кланцима између Трнова, Габрова и Селва. Све су то операције, које посведочавају, да постоји план онакав, какав се поговара у руским војничким круговима.

* * *

Чамурлија 16. декем. 1877. г. Жеља срп. народа приближава се својој цељи. Победе долазе са свих страна величанственије. Центрум наше војске налази се пред Нишом на „Чамурлији“, а ту сам и ја као војник у Јагодинској бригади, ловач. батаљону. Под нашим ногама на по сахата даљине беле се куле и џамије тврдога Ниша, а у средини вароши уздиже се величанствена српска богомоља, у којој ћемо ако милостиви Бог да и срећа јуначка, прославити рођење спаситеља људи, и препорођај српскога народа; са Нишевачке цркве огласиће скорим звоно зору српске слободе!

Зима је јака, али је топло српско, јуначко срце; ослобођење наше браће и независност наша јесу два сунца. која прожижу груди српског војника; те муке. те препреке нема, која би у овом свечаном магновењу зауставила јуначку десницу српске војске!

Одушевљење је неописано, нестрпљење је велико, само се чека једна реч: „Напред“! и Ниш па да пред јуначком војском дичног Обреновића IV.

У Адлији 14. дек. 1877. Десет дана како је српска војска овде у Адлији, а предстраже на 5. сати у околини према Видину и Белоградчику. 36 села долазе овде слободни од Турака, и из тих села ономад у недељу сви су кметови овде дошли и команданту се представили.

Они су обећали донети до 30 хиљада ока брашна. 1000 кола дрва, сена, зоби, паприке, вина и ракије, и то им је обећано све платити, сем дрва, а оно што је непријатељско да довуку безплатно. То је свесрдно примљено и једнако се доноси.

Много је свет потлачен и заплашен. Кад прођеш он се клања, и чисто му је и сада стра у срцу, и све што сада очима гледа, чини му се да је сан. Наши се војници веселе, певају, а Бугарима је то за чудо, и крсте се, па Бога призивају: „да даде господ, да се и ми једном тако веселимо.“

Овде је штација телеграфска отворена, полиција постављена, начелник станице, управа магацинска и све што је потребно.

Коњаница иду далеко у предстражама и кад се год врате, они тамо оставе по неког мртвог Турчина а живог доведу — ко се одма преда.

Са влашком извидницом већ се наша патрола сукобљава, и писмом један мајор јавља нашем команданту докле је њихова предстража, и одређује дан, кад да се са нашом извидницом нађе.

То је близу Белоградчика, и само ту што није потпуно осигуран пут, него Белоградчик има свезу са Видином. Ономад су наши коњаници пресекли жицу телеграфску на 4½ сата дужине и однели, сад тек се може само странпутицама служити.

Пре три дана дошао је један апотекар турски овде из Видина. Он је Грк, и отишао је са Турцима одавде оног дана кад и Турци, а жену и једно дете од 8 година женско овде оставио. Он говори француски, грчки и турски. Каже, да није знао зашто одавде иде у Видин нити је знао да се сви Турци селе, па после је тек дознао шта је, па превари једног кочијаша Бугарина да у Кулу — Адлију — довезе га, да и фамилију крене. но тек кочијаш видио је нашу предстражу онда кад је већ обкољен био.

Он прича да у Видину нема више од 5. хиљада војске, и то је све у страху, једно од румунске, а друго од наше војске. Жали се да 20 месеци није плату примио и сад му дали неколико каиме — турске банке — и вели: умрећу за леб и код њих. Наши му официри дали 2. дук. за трошак. и одавде је данас са женом и дететом и оним кочијашем одпраћен у Зајечар; и даје се храна њему и фамилији.

Овде имамо 2 батерије топова и 8 батаљона пешака, 1 батаљон пионера 1 и ескадрон коњице. Сутра долазе још три батаљона пешака на Зајечара, а сада баш оде I. зајечарски батаљон на предстражи са 2 топа и ½ ескадрона у једном селу према Видину, које је само 1½ сахат од Видина удаљено; и одавде се Видин добро види. Сутра чини се припрема да и сва војска одмашира к Видину.

Алексинац 17. декембра.

(Накнадни извештај о освојењу пирота.)

После дводневне борбе, наша је војска јуче, 16. о. м. освојила и заузела Пирот.

Борба је започета 15. о. м. Десно крило наших колона напало је непријатеља код Суводола и Блата, а лево са северне стране Пирота, код Будима Дела, Нишора, Сопота и Станичана. На свима овим тачкама Турци су потиснути истог дана после подне.

Сутра дан, 16. о. м. борба је продужена изнад самога Пирота, и брзо је свршена поразом Турака. У подне тога дана, биле су наше трупе већ у Пироту.

Наши губитци нису велики према постигнутим успесима. Међу погинулима је и капетан Карановић, храбри наш официр познат нам из прошлога рата при обрани Шуматовца, а међу рањеницима, артиљеријски поручник Живко Јовановић.

Многи лешеви турских војника који покривају бојишта, доказ су знатнијих турских губитака; но и ови још нису тачно испитани.

Заробљеника до сиоћ било је: Хасан Алил бег, кајмакам пиротски, и нешто преко 50 војника. Наше трупе и даље гоне Турке који 'су се разбегли, и непрестано их хватају и у Пирот доводе.

Од непријатеља је овом приликом задобивено: 23 топа, преко 1000 пушака, много пушчане муниције (и ако су Турци барутни магацин у граду потпалили), доста чадора и ранаца.

Турци су при напуштању Пирота упалили варош, коју сад неки део наше војске гаси.

Његова Светлост Господар и Књаз благоволио је изјавити нашој храброј восци своју захвалност на јуначком њеном држању и у знак ове одликовао је општег команданта трупа које у овим бојевима учествоваху, ђенерала Бели-Марковића, таковским крстом о врату.

Алексинац 17. декембра.

Са разних страна а из оних делова Старе Србије, који су заузети и поседнути нашом војском, долазе Његовој Светлости Господару и књазу разне и многобројне депутације грађана варошких и сеоских, па му изјављују своју 'преданост, стављају на расположење своје имање и свој живот и моле га, да се наоружају, те да и они сами, лично, припомогну своме ослобођењу.

На нашу војску у долини Ибра, нападали су Турци 12. и 13. ов. м. први пут са два, а други са пет табора војника, но оба пута одбијени су. У гњеву због претрпљених губитака у овим борбама, они показаше опет стару свирепост, јер при одступању попалише и опљачкаше сва српска села на земљишту Старе Србије између Соколовачке и Голичке косе, отераше собом многу стоку, а предадоше ножу и јатагану све што беше старо и нејако, те не могаше побећи у пустињу.

Узгред напомињемо, да с наше стране у заузетим досад крајевима ни једна кућа, па ни најгора колеба, ни турска, ни арнаутска, ни черкеска не би спаљена, нити и најмање повређена.

Број заробљених војника турских код нас приновљен је ових дана са 45. Од ових су неки побегли из Ниша, а неки су од разбијених Турака на Ак-Паланци, упутили се Лесковцу, у намери да пређу на Врању, но ту их наша крстарећа оделења, подпомогнута месним установицима, похватају и обезоружају. Том приликом долазило је и до пушкарања, и пало је 8 Турака. Међу заробљеницима има и један мајор, Осман Х. Амед и један капетан, Ахмед Рецеп. С њима се поступа човечно, сходно нашим општим правилима поступања на заробљеницима.

Од посаде нишке покушаван је 16. ов. м. мали напад с једним ескадроном коњаника без икаква успеха. У овоме нападу 4 турска коњаника остали су на бојишту; а на нашој страни није било никаквих губитака, при свем том што су Турци снажно пуцали из топова, из Ниша и Виника. На другој нишкој страни, наше су патроле ухватиле неколико товарних коња, који су носили храну у Ниш.

И са стране Малог Зворника Турци су чинили 15. о. м. неке покушаје. Они су били предузели разна кретања и избацили су до двеститину пушака; но чим су приметили да их наше трупе очекују спремне у својим јаким положајима, они су се повукли натраг.

Заузеће теснаца св. Николе.

Трупом, која је заузела теснац и утврђења св. Николе, командовао је командант књажевачке бригаде II. кл. капетан *Глиша Франић* који је, добив 6. т. м. заповест, да нападне теснац св. Николе и заузме га, извршио срећно овај задатак са I. и II. батаљоном књажевачке бригаде II. кл. 2. брдска топа и ½ ескадроне коњице 7. т. м.

Напад и заузеће ове позиције овако је ишао: у 1 сахат по подне кренуо се с I. књажевачким батаљоном с 2 топа I брдске батерије. к Балта-Бериловцу, где је стигао у 6 часова по подне Пошто ове трупе тога дана нису биле ништа јеле, то су се ради тога ту зауставиле. Међу тим на маршу, дође извештај од команданта балта-бериловачког одреда, да се он помакао у напред до

Равног Бучја, и да посада Св. Николе није велика. У Балта-Бериловцу прибере се потребна дата и реквирирају 15 саоница за рањенике. У 5½ часова добије се вест да су Руси дошли близу Ћупрења, и да су 2 табора Турака, који су у Ћупрењу били, оставили га, и изашли на св. Николу. Позват је и III-ћи батаљон из Доброславице, али пошто он није могао да стигне на време на Св. Николу, јер је удаљење врло велико, наређено је, да се улогори код Јања-Механе, где је стигао тек сутра дан (7. т. м.) у 6½ часова из јутра, у место које је далеко од Балта-Бериловца ка св. Николи ½ часа.

У 11. часова ноћу (6. т. м.) кренуо се I-ви батаљон с 2 брдска топа и санитетским оделењем и стигао на поменути положај у 3 часа (7. т.) код карауле више Равног Бучја.

Овде је учињен овај распоред: I. и II. чета II. батаљона, под командом потпоручика Обрада Аврамовића, имаде су да се скрену лево, а III. и IV. чета I. батаљона, под команд м поручика Хинка Покорног, у десно од друма, да у тим правцима с обе стране друма, обиђу положај св. Николе. Оба ова оделења имали су за путовође сељаке из Равног Бучја. Артиљерији не беше могуће скретати с друма, и тако је она са заоставшим полубатаљоном и ½ ескадрона коњице имала да наступа друмом, под непосредном командом капетана Франића.

Потпоручику Обраду Аврамовићу било је заказато, да ватру пре не почиње, док не чује да је она на десном крилу започета; јер његово одељење могаше раније на своје место да стигне. У овом реду крену се трупе напред у 4 часа из јутра 7. т. м.

Чим је централно одељење стигло до тачке испод положаја, од које би непријатељ даље наступање наше приметио, учињен је следећи распоред: III-ћа чета послата је у стрелце десно, а IV-та лево (обе II-ог батаљона). Два топа пласирају се на самом друму. Општу потпору централних трупа и заштиту ових топова образоваше I. и II. чета I. батаљона и ½ ескадрона коњице.

Било је већ свануло, а борба се код заилазећих одељења још не отпоче; међу тим магла на врх Балкана, као обично густа, сакриваше и једне и друге трупе. Тачно у 7½ часова чу се прва пушка на десном крилу, и одмах се осу ватра на левој зграни уз бојни усклик свију трупа. Топови са свога положаја избаце 4 метка, више моралног дејства ради, јер им положај беше такав, да су морали пуцати уз велику стрмину и у маглу у правцу казивања путовођа. Стрелци центрума међу тим пењаху се без паљбе на ивицу окомка, и ту је тек отворише на 70 до 80 корака од непријатеља. Одмах за тим кренута су два топа, да одговарајући положај на окомку заузму, а за њима је упућена поменута пешачка потпора и ½ ескадрона коњице.

Пешачка борба беше све жешћа и жешћа; дати су знаци скоре паљбе од фланкирајућих одељења, и чим су топови нови положај заузели и 8 метака избацили, захори се „ура!“ и са свију страна беше произведен јуриш који Турци не дочекаше, већ низ брдо у противном правцу а ка Белграднику нагоше колико их ноге ношаху.

У 8 и по часова теснац беше у нашим рукама. 20 до 30 пешака пусте се у гоњење непријатеља, док не престиже и коњица. Међу тим умор трупа, магла, и од команданта добивена вест, да су два табора од Ћупрења дошла или имала да дођу, као и непознавање земљишта — све то учинило је да гоњење не би дуже од по часа у напред.

Турци су истина изненађени били, али су ипак доцније велику храброст у борби развили, коју је тек убрзана паљба приближујућих се наших пешака са доминирајућих положаја скршила. —

Наши су губитци: 3 мртва, 4 тешко и 9 лако рањених. Ово се тумачи тиме, што је непријатељ испрва врло несигурно и у маглу пуцао, а доцније убрзаном и унакрсном ватром поражен, спремао се за бегство. Међу тешко рањенима је и водник I. батаљона Милутин Милојковић из Васиља.

Турски губитци, разуме се, да су били већи и по томе, што су они као заклоњени оставили 3 мртва који су нађени, а остале су морали одмах уклањати, као што то они обично најревносније и чине. То троје мртвих били су Черкези.

Положај на св. Николи био је поседнут 1 табором пешака и 30 до 40 Черкеза на коњима. Пљен се наш састоји: из 4 пушке Снидерке, много пешачке муниције, врло знатне количине телеграфског материјала и 12 коња, осим других провијантских и намештајних предмета.

Наша пешадија, особито I. батаљон, који се чак из Доброславице кренуо, издржала је и савладала врло велики умор дугог маширања, изванредне тешкоће пута на клизавом и снегом покривеном друму и то с изтрајнивошћу признања достојном. Тешкоће терена за оне трупе, које су ради обилажења скренуле, не могу се описати, јер стрмине, високим снегом покривене, којима су се морали пузати, износе 65 до 70 степени. А узимајући у обзир, да, може бити, никада није ни једна трупа незгоднију повратну линију имала за леђима у случају пораза, може се рећи, да је I и II. књажевачки батаљон II. кл. заузимањем положаја св. Николе на јуриш. себи подигао споменик сваке хвале достојан. — Артиљерија пак, због врло рђавог терена није могла заузети такав положај те да остане и овом приликом на оној висини своје ваљаности, која нам је већ позната.

Међу онима, који су се одликовали у овој борби вештим вођењем и у сношењу физичких напора, на првом је месту коман. одреда капетан Глиша Франић, поручник Хинко Покорни и бригадни адјутант поручник Веселин Г. Поповић, који је, чим је стрељачка борба отпочела, са особитом генерожношћу појурио на коњу у стрелце, који су положај с лица нападали, и међ свима трећи у турски шанац улетио. Признање и одликовање за руковођење борбом и сношење физичких напора, заслужује тако исто и пешачки потпоручник Обрад Аврамовић. За овима исто тако с хвалом се напомиње командир II. батаљона Димитрије Ристић, као и водници I. батаљона Ђорђе Радовановић и Милутин Милојковић. Први за то, што је чету свога батаљона у стрељачком ланцу врло брзо на ивицу окомка увео и ватру тек ту, као што је већ поменуто, на 70 корака од непријатеља отпочео; други за то, што је при јуришу с лица и иначе у стрељачкој борби предњачио, заказав својим војницима, да ће их сећи ако му не следују; а трећи, што је показао и храбрости и ревности, која сваку хвалу заслужује.

Следећи пак војници спомињу се, због одважног, примерног па чак и на друге, својом ревношћу и активно утичућег понашања, и то:

Редови I. батаљона: Јевта Милојевић из Соколовице, Василије Милосављевић из Књажевца, Јанко Милојковић из Булисовца, Димитрије Жикић из Књажевца, Радојко Радосављевић из Влашког Поља, Сибин Војиновић из Штапине, Љубисав Милановић из Бучја, Младен Павловић из Књажевца.

Водник батаљона Илија Вајић из Књажевца.

Редови II. батаљона: Никола Јеленковић из Кренте, и Миленко Николић из Жлне. *)

За сво време боја који је трајао пуни један час, утрошено је 24 граната и 6551 фишек гринове муниције: дакле 6 и по фишека на човека.

У главном св. Никола је позиција на једном седлу, на ком се находе три једно за другим подигнута утврђења, врло јаког профила и доста солидне израде. — Предње је утврђење право, а двема траверзама на три дела подељено. Друга два позади лежећа утврђења су четвороструке редуте са високим и јаким грудобранима и дубоким рововима. Од овог седла десно и лево пењу се висови и то десно више од левог. Сва је шума на овим висовима разорана, због поменутих утврђења. Утврђења на самим висовима такође су редуте и нису биле поседнуте трупама осим поменута већ три утврђење. Нагиб страна је 65—70 степена и друм прави одвећ много савијутака са стрмим падом. Између прва три шанца, а од Равног Бучја идући у десно, направљене су врло добре колибе, у којима се може сместити до 2 батаљона војника и 40—50 коња.

Извештај овај не може се да закључи, а да се не изрази признање за савесну и ревносну радњу оних 10 сељака из Равног Бучја, који су нашој војсци били веће. („Срп. Новине“)

*) Сви су декорирани које златним а које сребрним медаљама

— „Пол. Кор.“ доноси у допису из Канеје од 17. дек. о догађајима на острву Кандији (Крети) ово: „Осим појединих сукоба са хришћанима и турском власти, нису се од 10. дек. до данас догодили нови крвави призори. Устанак међу тим у тишини јако напредује. Сви су срезови прошле недеље приступили избору заступника за народну скупштину, што ће се састати у Апокорони. Из средине те скупштине изабраће се привремена влада. Велику је узрујаност међу Турцима проузрочила вест, што ју је дојавио турски посланик у Атини, Фотијадес-бег, да ће доћи у Кандију чувени вођа Хаџи Михаило Ђанаракис, који је познат од последњег устанка. Турски ратни бродови, који су се бавили у суданском пристаништу, одмах пођоше у потеру за тим усташким вођом. До сад се још не зна, да ли им је пошло за руком, да га ухвате. С друге стране се опет чује, да су се друга два вође кандијотска Матија Милонојанакис и поп Јаков Плумис, мирно искрцали близу пристаништа суданског. Мисирска транспортна лађа налази се још једнако у овом пристаништу, те ће овдашњу мустехафизу, кад се изведба, одвести на јевропско бојиште. На место те војске довешће се овамо неколико туниских батаљона. Укупно стоји сада нашем валији око 8,000 људи на расположењу, који су се већом страном у Азији рекрутовали. Од тога је до 7000 људи концентрисано за напад на Апокорону и Сфакију. Али Сами-паша ипак није још добио заповест за нападање. Прекјуче је уз јаку пратњу у затвореним колима доведен из Суде у Канеју усташки вођа Кокинис, који је издајством пао Турцима у руке. Истрагу води вилајетски саветник Тодоракис, зет Сабапаше. Прича се, да је Кокинис изјавио истражном судцу са свим отворено, да је дошао на Кандију ради тога, да подигне устанак на том острву.“

БАЛКАНСКИ ХАЈДУЦИ.

(Свршетак)

Јадно ст ње турског правосудства и њихова, од самих енглеских конзула констатована пристрасност према великој хришћанској већини, изазвала је постанак хајдука и разбојника на Балкану. Ту врсту бугарског хајдуштва описује г. Розен по дотичном делу Ст. Клера и Брофеја „A residence in Bulgaria“ (Лондон 1869). Та енглеска књига рађена је на загорју Еминејском, дакле у пределу, где се најмање може студовати бугарски народ, који тамо само спорадично живи у неколико села; а осим тога су тамошњи становници примили обичаје и сујеверице од околних Грка и Турака. Премда и г. Розен прекорева господу Ст. Клера и Брофеја „да су у неколико заузети за турско становништво, а противни бугарском,“ ипак је он њихове претераности готово са свим прештампао у своме делу. Али тенденција енглеских автора види се већ из тога, што се по „турским“ саопштајима причају разбојништва, што су их починили људи из чисто грчке Акдере, па се износи као карактеристика „бугарског“ хајдуштва. Тако на пр. дела Грка Кара-Костје, Стеријона итд.

Од како је народносна идеја, што распаљује страсти у светине, продрла и међу народе илирскога трокута, имало је хајдуштво на Балкану готово чисто политички карактер. Тај хајдучки значај обележио је Розен ваљано у својој књизи, овако: „Бугари сматрају хајдука као своје народне јунаке и као неке преостатке старе независности народне. Такав су значај имали и хајдуци српски у почетку овога столећа, и грчки „клефти“ за време борбе за ослобођење. Као што се овде, тако се и тамо најпосле свети на порти историјска неправда подјармљења других народа, а тако исто и политичка неразборитост понижавајућег поступка с тим народима као са бесвесним стадом у погледу њиховог уживања земље, језика, обичаја и верозакона. Турска зла управа потстакла је ту тежњу за слободом. Осим тога има и Балкан значаја за земље, у којима живе Бугари. Премда Бугари станују још далеко и ван балканске области у Тракији и Маћедонији, и премда их је у планини самој добра шестина нестала турском колонизацијом и истурчивањем, ипак они сматрају Балкан, тај најважнији висоравањ, по њему названог

ЛИСТАК.

БАДЊАК И ЧЕСНИЦА.

И трећи ред састави лето и година — како бадњак Невесињски расу варнице са југа пут истока и севера.

Гори бадњак, букти огањ — слобода се рађа.

. . . . . .

Зло било и некад ко и сад маха отело на земљи, грешници старој; слобода је робовала самовољи, човечанство подлога постало сили и насиљу.

И плану наново купина, незгоревајући, тај првовечни бадњак потиштеног некад Израиља старог, кад се навршише времена и лета.

И затрепта сјајна звезда врху Витлејема — у вртепу сировитом роди се младенче, спас и слобода рода човечанског: зора на освитку видела хришћанског.

Чесница се подмеси да је ломе потоњи пуци и народи, и прими сваг чест слободе духа и разума.

Али јес' видео зоре рујне без румени јутарње, јеси-л чуо да се где слобода роди без црвен-крвце проливене?!

Две тме тисућа младенаца земљу крвцом ороси, кад се оно роди свету спас и слобода.

И тецијаше век за веком, десетине и стотине векова секоше и жегоше бадњак за бадњаком — на гломачама и стратиштима неброј мученика на мукама издахну, докле попуцаше вериге и ланци глупости, силе и опачине људске!

* * *

Рајо, намучена рајо — мирјаде мученика за пет пуних векова!

И по трећи ред јесен седа обамире и умор-зима овлађује, како твој велики бадњак, потпаљен там' у пољу Невесињском, потпирен са Цетиња ниже Ловћена, потстакнут са Небојше, на дохват Авали — бадњак ти догорева за твоје „велике ноћи,“ у очи рођанства спаса ти и слободе!..

Чесница се меси — место од шенице беле, од пути и крви, да је час пре братски изломе, народи хришћански на истоку и југу —

да на свом огњишту по том, ако бог да, до века бадњак жегу и божићну свећу пале и божићни колач режу и у славу божију дижу — за срећу рода и народа.

И тебе, народе српски, стаје и стаће те новорођење спаса ти и слободе безброј жртава и живота на олтару сред Голготе косовске.

„Од Косова до Косова
Пет стотина лета —
Свршује се она борба,
Давно започета.
. . . . . .
Не клоните, соколови,
Стари мученици!

Са Авале, са Ловћена
Једна труба труби —
Авала се приближује
Да Ловћен пољуби;

Чују браћа како горко
Очајници пиште —
На Косову, на Косову,
Ту им је рочиште. З. Ј. Ј.

Још се јави и оријаш-звезда словенска са севера ледног, јауком и писком браће раскрављеног — и одскочи звезда врх копља убојног на словенском југу —

све орлови и ждралови с царем својим, ослободитељем, полетише с Неве сребропене и од Москве белокамене преко плахог Дунава, да очисте те земље словенске од некрсти варварије турске.

Ил сад, ил никад, ослабиће српске горе и долови, реке и извори, брда и врлети срећом српском — и пропеваће на југу словенски свет и засјаће врх Софије-цркве, ој на мору на Босфору, часни крст, светло знамење бога и божића.

Христо се роди!
Слобода се рађа!
Ва истину рађа!

* * *

На прелому среће српске и несреће — патња и невоља превршила меру, пехар мука српских прелио се.

Народи хришћански истока и југа огрезоше у крви својој, од обести турске проливеној — народ српски, мученик живи, на свом распећу обамире у мукама ето мал-не по тисуће лета!

И кад навали сила ураханска с истока и југа, па загрози сунцу на западу, да и тамо крви море потече и у крви оно сјајно утоне —

потомци јунака неманићски и косовски, место бедеми од камена, грудма живим и мишицом крепком заустависше навалу, а где продр, костима јуначким загатише провалије.

Измучише се, истрошише снагу, на све стране бојак бијући — закриљујући небрата туђина од поплаве скота азијског.

И назад устукнуше орде дивљачке, измети људства и света.

Па ласно било онда и по тада народима на западу незахвалном умом залетати у висине небеске, лучем умља озарити и дубине земске и чудеса творити просвети на видику, и након себе остављати вековечне споменике свога духа и времена...

Раскомадана Србадија раздроби се и већма, расу се из свог завичаја, да свуд јунак од помоћи буде сваком, ко се на невоља нађе.

И да није Србин за живот био, давно би му се и траг затрео, име погинуло.

* * *

Јест, мера патње превршила, пехар мука прелио се.

„Из пухора Душанова, ускипљелог Грбљановића крвљу“ зачеди се слобода и рађа спас народу српском.

Као оно старобожитња тица феникс из пепела свог — на огњишту свом, некад цароставном, из пухора свог устаје Србин, препорођен слогом и љубављу братском, да јунак живи слободан.

Ој чујте како кличе:

„Огњени дуси воде нас
Милоша, Вељка, Душана,
Покоћићемо, бог је жив,
Азијског зверског душмана!
Па да се дигне цео свет:
К'о тврда стена стаћемо,
За крст, за част и опстанак
Јуначке крви даћемо.
Па нека пишу у књиге
Мегдане наше славне...
Па у вис дакле с' заставом!
Сви листом под њу станимо,
Па пепелом отаца нам
Закунимо с', закунимо:
Да мањи бити нећемо
Нег они што су били!..“ М. П.

И помози им боже, и велика славо божја на данашње рођанство Христово.

. . . . . .

Па небрини ми се, Србине брате, не плаши ми се, селе Српкињо, за јунаке на Морави, на Јавору и на Дрини, на Бојани, на догледу мора јадранскога.

Ништа зато, што нехајни свет са запада место захвале, оцат љути лева на ране мученика, поборника слободе људске, осветника крви проливене на Косову —

и на толико, Косову сличних разбојишта!

Ништа зато, што синци Албиона*) гордог, робови памуку и цепу место милосрђа к'о без срца стражаре на мору на Воспору к'оИроди силом би, на пут да стану звезди словенској на хришћанском југу, да смлаве у колевци спаса раје измучене.

Ништа зато, што потомци и синци „праведнога Матијаша, краља Сибињанин-Јанка и Лауша нејака Оссана оссанишу немани Турској — од безумља силом с ума смећу злокобно поље Мухачко и пљују на гробље „цвета од јунака“ на том своме страшном Косову!

Просте биле жртве српске толике, просте биле муке и патње толике — из њих се рађа нова срећа српска.

Као што ти синотње велике ноћи бадњак горијаше и данашња свећа божитња запламти — тако гори срце у јунака и жива жеља пламти, да покају Косово, подигну народ до пређашње славе и живота.

Тим утешен, Србине, где си год — с поздравом победоносним здрави се данас и мирбожи — с поздравом лепим:

Христос се роди!
Ва истину роди!

А кад данас колач бошитни прирежеш и чесницу ломити станеш, узми сомун колача и чест чесница, па пољуби и од срца пружи — оправи

*) Инглези.

великог полуострва, као своју природну наслеђену домовину и народно средиште како по садањем богатству, тако и по историјским успоменама; ни један се Бугарин не сумња, да неће једном Турци изићи из земље и да ће Бугари бити по ново једини становници у планини. По што је Балкан као неки отац и хранилац хајдуштва, то се ово сматра као нека народна светиња. Поред тога народ држи, да ако хајдуци извојују слободу, та слобода може бити само на Балкану. „Пастир и хајдук вели Панајот, то су једини слободни људи у Турској, јер кадија не шаље позиве у планину, тамо не долази утеризач пореза, тамо нема уконачења војника; а потере што их паша води на хајдуке, то су као буре, које брзо прођу, а не замуте ни мало ваздуха, што га предише слободни горски син.“

Панајот, чије речи Розен наводи у последњој реченици, био је дуже времена поглавица и вођа свих бугарских устаника, који су чињени ради инсургирања Балкана. Та тежња његова морала је остати безуспешна због премалене силе, као што сам то поближе означио у свом делу „Дунавска Бугарска и Балкан.“ Но при свем том је „животопис хајдучког вође Панајота Хитова, што га је сам писао, заједно са вестима о садањим и пређашњим војводама,“ што је Розен превео с бугарског — најзанимљивији део његове књиге, јер пружа читаоцу верну слику осећаја и рада бугарског хајдуштва, што се бавило политичким тежњама и што је играло до сад још доста не осветљену улогу последњих година између Тимока и Црнога Мора Читањем тога поглавља розенове књиге добиће читалац друкчије назоре и закључке, него што их је веома вешти писац изложио у својим „разјашњењима и критичким примедбама“ к панајотовој автобиографији.

Али Розен нема ни мало права кад тврди: „да се међу узроке, који су јевропску Турску спречили да се придружи општем напредку и култури нашега света, мора извесно прибројати и балканско хајдуштво, које је имало као природну последицу то, да се земаљско производство и индустрија оних крајева ограничало на малу меру, да су планинци остали на ниском ступњу образованости и да су се јужна бугарска племена отуђила од северних“. Розеново умовање даје се само тиме оправдати, што он није никад био на Балкану. Да га је он, као ја, на осамнаест путева, у свим деловима познао, он би по свој причици, шта више у истину, био мога назора, на име, да се баш због тога, што је Турчин ретко смео кročити на Балкан, бојећи се осветничке руке хајдучке, развио и одржао у његовим тешко приступним долинама чисто бугарски варошки живот са пространом автономијом; а тиме се несравњено јаче подигла вештина, индустрија и обртност, него у трачко-македонско-дунавским равницама, где Турчин стотинама година неограничено влада! Именоваћу овде само вароши и округе, што сам у моме делу опширно описао, и то: Габрово, Травна, Тројан, Тетевен, Врача и Кипровац, све на северном Балкану; а њихова напредна индустрија побудила је право дивљење у некој малој изложби у бечком музеју за вештину и индустрију; а напомиње и то, да су и поред балканских хајдука у тим варошима бугарске школе најбоље цветале.

Држим, да те несумњиве чињенице са свим противуречe розеновим назорима, и да сведоче о интелигенцији и образованости Бугара, који се с правом могу назвати „будућим индустријалним народом на балканском полуострву“. Те чињенице такођер с друге стране побијају прекор розенов, да је „бугарски народ“ хотимице послао разбојнике у планину. „Народ, који се тако радо бави радњом, који даје јевропској Турској најбоље сликаре, дунђере, грађаре, баштоване и земљораднике, не може бити по природи својој разбојнички народ, као н. пр. Черкези и Арбанаси. Бугарски се народ највише због тога одао самопомагању и латио се осветничке хајдучке пушке, што му турско правосуђе недопушта, да себи нађе задовољења за толике неправде и зулуме, као што то бива у другим цивилизованим државама; даље и због тога, што су поједини родољуби, као Панајот Хитов, Карадија, Тотјев, Раковски и др. гајили доста неразбориту наду, да ће инсургирањем Балкана моћи ослободити свој народ од петстогодишњих угњетача, од турских паша, фанариотски владика и бугарски чорбаџија.

Нека султан у истину оствари хати-хумајун, нека изврши оне тачке паришког уговора у погледу равноправности својих поданика пред судом нека не заслепљује очи Јевропи тобожњим уставом него нека га преобрази у реалан живот, па ћемо се онда уверити, да ће бугарско хајдуштво на брзо изумрети. А књига Ђорђа Розена „Балкански хајдуци“, која је добра за читање, сачињаваће тада, као што и други наслов њезин каже, „прилог к унутарњој повесници Словенства“; а имаће још и особите дражи због саопштених „Огледа бугарског хајдучког песништва“, преведених у метруму оригинала“.

ДОПИСИ.

Брод 18 (30.) децембра. (*Турска насиља у Босни*) Насиља турска, која се на подчињеним хришћанима врше за Јевропу на поругу деветнајстог века, постала су спавајућом музиком, пошто јој прво место заузимају чивуцки интереси. Да је Мухамеданцима притисак од стране Османлија дозлогрдио, то је истина, ма ипак непропуштају они хришћане злостављати сматрајући да их је Ахтала њима (Турцима) за робове одредио. И то се стање ни сучим неби изменило догод би коран заповедао. Патње хришћана у Босни доказане су тим, што су у свако доба готови оставити огњишта, као год за времена Хуна и Авара, и тражити у туђини уточишта. Па није ли чудо да се Г. др. Циман био упустио у преговарање са турском владом о повратку Босанаца на опустела огњишта, под ханџар самовољи ага и бегова, субаша и буљукбаша, но нема силе која би их у чељуст аждаји повратила. И г. Циман одмах је уверио се да о повратку народа (на празну Султанову амнестију) није ни мислити, пошто је у исто време поново из Босне избегавао.

Г. Циман прошао је у Босни кроз вароши, бавио се у Сарајеву, али по селима, где убога раја живи, није имао прилике проћи и увиђети чемерно животарење народа босанскога, и све да је видио, још неби се известио о турским зулумима, што их раја трпи, почем у Босни нитко несме ни да прослови о насиљама што их Турци чине. Турске власти за насиља да неказне зликовце опште познато је, пошао и саме дају примера насиља чинити. Овде ћу навести само неколико случајева; у некима је и сама власт учествовала.

Которани Турци дошли су ноћу у село Трњане кући Пеје Слјепчевића, врата кућна и разбили. Пошто су нагрнули унутра, Пејо између њих протура се и побеже; они му ухвате жену, почну је тући и пресеку јој руку. На јаук жене дотрчи млађи брат Пејин, Глигорија, који је изван куће у кољеру спавао, и на вриску снахе пробудио се и полетио. Чим је на врата кућна наступио, Турци опале на њега из пушака, те га на месту убију. Од куршума на њега избачених, један му ошину старицу матер, те и она погину. Жену пресечене руке Турци на пола мртву оставили су. Такође Одачани Турци дошли су у село Горњи Свилај, кући кнеза Пеје Бабића, католика, оборили га туђи и ударали све дотле, док је о себи знао, испребијали га тако, да је на један сат по њихову одлавку умро.

Аџи-узеир Шаданагић из Брода поручио својим кметима, да учупају машине по дрвећу, и да донесу му за оправак лађе. Они учупају машину и понесу; на путу их дочекаше Бројани Турци, пуцаше на њих, те убише на месту Ђорђију Видаковића и Тешана Међедовића. Пошто је убијство учињено, власт није ни најмање позорности чинила, као да се ништа није ни догодило.

У село Смртиће дошли су Турци кући Марка Живаниће, позвали њега и Јовицу Ковачевића да иду пред њима, пошто се одмакли од кућа, опале Турци из пушака, те их обојицу убију, главе им одсеку и тако их на путу оставе. Власт убијце није казнила, нити их ко смеде тужити, почем са тужбом ништа се неби успјело, само би тужитељи спроћу себе од Турака већу срчбу навукли. Поменути Марко прошлог је пролећа са неколиким тужио Бећира буљукбашу; тужба није му помогла, а лако да му је било и узрок смрти. Па зар је могуће била и замишљати о побољшању стања Хришћана под турском управом?! То је побољшање најјасније доказало се, кад су испод турског устава на 25. септембра код Старе Градишке преко 400 душа пребегле у Славонију, измождене са турскијех зулума, не носећи ништа ни у десној ни у левој, задовољив се да су живе главе изнели испод устава, за који у Босни нијесу знали ни по имену.

У Прњавору, у српској вароши, турска влада присвоји земљу и на истој прави магацине за сместитање хране, без да је са власником од исте земље икакве погодбе имала. Па у Босни, ђе сама власт насиља и отимачине чини, одкуд би се могло о икакву поретку и замислити. Наравно што се догодило у Прњавору, да не изостаје и по другим местима. И тако може се казати да Турска при самој пропасти не одступа од свога разбојничког програма; и кад се јавно отима земља у варошима, да како се истом поступа са народом по селима.

Како турска власт испуњава обвезу заштите према бегунцима, који би се на милост повратили, ево доказа. Давид Малетић из села Брестова, тешанске нахије, следујући примеру кукавичлука неколицине, поврати се Турцима на милост. У селу не смеде становати и за бољу сигурност дође у Прњавор, док једне ноћи при концу прошлог месеца Турци му кућу опколише. Он видећи погибељ провали кроз прозор, са женом и њеном матером искочи напоље; Турци са стране из заседа на њих припуцају, на место ни једно не убију, само Давида јесу у ногу ранили, и рањен кроз помрчину избегао је. Комшије Давидове на пуцањ пушака потекле су виђети што се догодило, док спазише, да мудир главом предњачи Турцима.

Каква је судбина постигла оне што се предавали Турцима на милост, по што их има у граду бањалучком затворених, ево о томе шта приповеда један Мухамеданац, Мујо, син Шаћера Меннагића из Ђешње. Он вели: „Мало која ноћ прође да се по који од тих сељака не посјече, најпре по три дана буде мучен и за тим изведу га на бедем и посјеку, а то обноћ, кад нико не види; тако кроз седам осам дана 28 посечено је.“ А да је ово у истини, сведочи се тијем, што су истим затвореницима њихове породице доносиле хаљине и по што год новаца на трошак и нијесу могли ни виђети их, само добију одговор, да су побегли из затвора.

Кад је ферманом било обећано да се више неће коморе искати, био сам очевидац да се наредба из фермана за један дан и објавила и уништила. Исти дан кад је ферман прочитан, коморе су се на силу изгониле; забадава је било доказивање, да ферман коморе истеривати забрањује; ферман је мртво слово на хартији, коморе су се и на даље морале давати. Какви се изгреди код коморе догађају сведочи нам прошлетос у реку Укрњу два утопљена коморџије, који су аскер од Прњавора Дервенти пратили. Грозно је како се Турци на коморџије деру а још грозније поступају јузбаше кад волови запану у глиб па не могу терета извући, онда сипају ударце на коморџију. Како су скорих дана затражене многе коморе, људи нехћејући подносити поменутога насиља, воледоше остављати куће и бјежати. Тако у грачаничкој околици из села Вргуље и Копривне избегло је око 60 људи и придружило се усташима.

Да турска влада не казни већ и награђује зликовце, доказ је што је у октобру месецу у санџаку бањалучком наградила, међ истима познатог Фехим-ефендију, које га је опет за парламенат цариградски одпремила, што је доказ у напред, каковим ће родом да уроди тај назови-парламенат, или боље рећи, турска комедија, којој ће се, ако бог да, скорим крај учинити, а народима потиштеним сунце праве слободе засијати.

Србин Босанац.

Из лично-оточног окружија 17. декембра. Неки штовани г. дописник „из Горње Лике“ у 185. броју „Заставе“ помену, како свештеници општине Бр. по 13 мјесеци не добивају своје парохијске приходе, и како проневереним парохијалом начелник и бележник куће праве и земље купују; пак

тамо рањеним јунаком и нејачи сирочади, што гладује и на данашњи благ данак без крова над главом, без окриља родитеља, што падоше за крст часни и слободу златну раје измождене.

То ти ни данас ни сутра нико не брани и нигде не крати.

„Крст црвени“, то светло обележје милосрђа закриље је и уточиште, где се нега и помоћ пружа рањеним јунаком, а и сирочади без оца и мајке.

* * *

Кад сам хтео да завршим листак књиге ове, кануше ми из ока до две сузе крупне:

једна суза од радости, што слога братска сатре неслогу Косовску, и Србин се диже од Авале па дуж југа до Ловћена, од Крушевца до реке Бојане ниже Бара града, где почива светитељ Никола, моћном руком у вис диже кнез Никола Душановог орла,

друга суза са зле судбе и „Фортуне“ сред Будима града.

И неотице као на сну привиђа ми се седи Деспот-Ђурђе, у машти у сликама гледам сва потоња редом страдања наша, а не заслужена —

од тавнице Деспот-Ђурђа па до ступа жељезнога и на ступу записане оне жртве српске на тржишту св. Ђурђа сред гордог Будима.

Ал да, божићу су два дни радовања — трећи дан је већ мученик први, ђаконе Стеване, што пострада на правди бога великога, казујући свету, да се роди спас, виделo невечерње — слобода духа и разума, слобода потиштеном и погаженом роду и народу!..

Па ако и теби, Србине брате, на данашњи благи данак суза с лица кане, утеши се ипак кад знаш, да је трудба Стеванова победила до послетка —

и знај и веруј: правда и истина побеђује вавек.

У том знању, у тој вери кликни и ти патнику у „Фортуни“:

Христос се роди!
Ва истину роди!

М.

ФИЛИПОВА ЉУБАВ.

Написао Октав Феље.

Трећи део.

(Наставак 27.)

Чинило му се, да је погазио неку светињу, што је своју мрску тајну унео у чисти круг те честите породице.

Једно двадесет пута био је на скоку, да повери ту тајну оцу своме, па и самој Јованци; али како да учини то, кад та тајна не беше само његова и кад би тиме морао понизити самог себе.

Па онда за што да поруши срећу и задовољство њих толиких?!

Све се некако надао, да не ће бити приморан проказати ту тајну својима, па је тако, јадник, сам стењао под сињим теретом те злокобне тајне.

Намера му беше тврда, да прекине с маркезом навеки. Стало га је било много муке, да изиграмаркезу и да јој завара пажњу све дотле, докле не прође венчање.

Намера му беше, да после свадбе путује с Јованком у стране земље, у којима ће провести неколико месеца, а за то време ваља да ће моћи прекинути с маркезом без хуке и јавне саблазни.

До тог времена морао је дописивати маркези, да јој не би како пробудио сумњу.

Стало га је увек грдних мука, док јој је једно једино писмо написао.

А шта би било, кад би та писма временом дошла у руке Јованци?

Морао их је тако писати, да се маркеза ни најмање не посумња у његову верност, а да ни једном речицом не побије оно, што је у сретним тренуцима казивао госпођици Ла Рош-Ермеловој.

Филип је рекао и заручници и породици својој, да пише пријатељска писма маркези Талијасовици.

Ла Рош-Ермеловима било је познато, да је Филип спасао маркеза Талијаса у рату, да с њиме живи у добром пријатељству и да је као код куће у маркезовој породици.

Талијас и жена му примали су старога Боавиљера веома лепо, кад год је дошао у Париз, да походи Филипа.

Тога се сећао стари Боавиље увек са захвалношћу, као и љубави, коју су указивали сину његовом.

Маркезу је поштовао као витез из старога доба.

Кад год је приповедао Јованци о пријатељици свога сина, увек се заносио. Јованка би тада чинила шаљиве примедбе на ту његову наклоност према паришкињи.

Јованци неје падало на ум никада, да је маркеза могла тако исто занети сина, као што је то учинила с оцем. Она је знала, да маркеза има ћерку за удају. По томе, што је о свачему мислила чисто и непокварено, дошла је до тог уверења, да је филипова пријатељица морала бити некада лепа, али да је сада само за поштовање.

Тако је мислила и касније, док се, после неколико дана, није десило нешто, што је наведе на друге мисли.

Така бистра девојка, као што беше госпођица Ла Рош-Ермелова, која је волела целим срцем својим, на брзо опази, да је Филип нешто тужан и сетан, да га тишти нешто.

Ти знаци почеше је мучити.

Више пута питала је себе, да ли је не ће да изневери на ново срећа, која се била осмехнула на њу.

То чудновато владање вереника њезиног задаваше јој толико бриге, да је морала тражити од њега разјашњења.

Одређен је већ био и дан за венчање.

То је падало у прве дане месеца септембра.

Једва им је остало времена, да учине најнужније припреме.

Једно јутро, за време породичног доручка, рече госпођица Анђелина, да ће она с Јованком и Филипом отићи у Париз, да накупује најнужније ствари.

За полазак одредише четвртак.

Јованци је пало у очи, што је Филип ћутао, као да је заливен, за цело време тога разговора.

Још више се плашила од мрачног лица му.

После доручка узјахали су на коње, да се мало прођу по шуми.

Јованка и Филип били су испредњачили мало, а гроф је, по свом обичају, мало заостао.

Јованка је употребила ту прилику, да уђе у траг тајни.

Својим јахачким бичем додирне лако филопову руку и запита га својим озбиљним и поноситим начином:

— Шта је вама? Реците ми, молим вас, шта вам је?

— Ништа . . . ама баш ништа, — одговори Филип и усиљаваше се да се смеје.

— Молим за опроштење . . . Ви сте од неког времена тужни, сетни, невесели . . . Филипе ако сте се већ покајали, што ме узимате, ако сте приморани, да презирете самог себе: ја вас молим, тако вам части ваше, да признате то. Ја вам праштам све у напред. Много сам патила у своме животу, а готова сам и на већу муку и патњу . . . та чудила бих се, да могу бити сретна . . . али има нека патња, коју не би могла поднети, која би ме убила, а коју вам не би могла опростити никада. . . Та је патња: ако ме варате, ако ме волете тек по невољи, ако ме узимате за жену само из дужности . . . Све на свету, само то не!

— Јованко, — одговори Филип и погледа је својим очима, у којима је могла читати праву, искрену љубав и верност — Јованка, ја вас волим . . . волим вас као душу своју . . . и само вас волим! . . . Да вас се морам одрећи, срце би ми препукло . . . Тако ми живога бога, рекао сам сушту истину!

— Верујем вам, — рече Јованка. — За тим уздахне дубоко и пастави:

— Шта вас мори дакле? . . . Хоћете ли допустити, Филипе, да нагађам? — Кад несам то ја, од које се плашите . . . (Наставиће се.)

ником ништа. Вредно је да у хатар ове опажене истине од г. дописника и ми коју прозборимо.

Ако нико за првим војничким суставом и првом војничком владом жалити нема, то заиста наши свештеници у име редовног и тачног у напред мјесечног добивања своје парохијске пристојбе веома жалити имају; — а како не, када је прва војничка управа и влада знала и умјела то лепо без сваке вике и буке, и без екзекуције дотични парохијал побрати; — не користећи се истим нико — и опет оне војничке управе, код које је парохијала претјецало, знале су и умјеле тачно и на одређени рок свој — у сљед солидарности — сувишни парохијал на дотично мјесто, ђе га недотјече оправити, те тадај је свештеник безбрижно чекао 1. сваког мјесеца; и било је сатника, који су парохијску пристојбу своме свештенику у кућу слали, још је то тадај било при првом кораку уважања нашег новог црквеног народног живота; а гле данас, још под новом владавинском благодети, ето свештеник као божији, царски и народни чиновник неможе се достати своје крваво заслужене плаће по цјелу и више годину дана.

Виче се данас на све стране: „народ неће да даје парохијала, нисмо још скупили парохијала, нема народ новаца, сада ћемо са ексекуцијом све побрати, лако је вама поповма, ви имате парокије"; и шта ти га се ту све не набраја; али богме није тако! Народ није крив, народ је већ увидио, да му је са садањим законом у име издржавања свештеника у подак снимљен онај стари терет с којим је свог свештеника издржавати имао, те данас драговољно на први позив носи парохијал опћини, знајући да му свештеник никаква другог законог доходка осим овог нема.

Али ево новоље: Начелници опћински намјестије дочепају се овог скупљеног парохијала, камо среће да парохијал са осталом државном штибром тече у порезни уред, не би оволиких жалба било, који одмах падне првих дана и првих мјесеци нове године, те с њим онда подмирују опћинске терете, т. ј. начелник, биљежник, покрај својих огромних приватних доходака — пандури и најмањи писарчић опћински мора имати и има своју одмјерену плаћу редовно и тачно, а неки ето чак и проневеравају парохијал, купујући куће и земље, а попови јаки су, нека чекају до јесени; или ако који свештеник као на пут божији и добије одма коју пару мјесечну, то се онда има приписати његовим умиљатим, благим, лепим, слатким и вапајним рјечма, меканим, лаганим и вишепутним обијањем прага и врата начелниковије.

Тако и оне опћине, којима парохијал претјече, и имају га у сљед солидирности слати онђе, ђе га мањка; нек те бог сачува! Кад већ све подмире, што и најмање подмирити имају, по неколико пара, као на пут божији, шаљу дотичним мјестима и то чак након треће и четврте године, те у сљед тога оклевања у слању сувишног парохијала многе су опћине издавајући — на рачун тог стигнути имајућег парохијала — свој и црквени новац дотле пошле и тако се издале, да већ намјестије „више стотина фор." тога дефицата није кадро покрити, и такове нехарне опћине изговарајући се „неда се парохијал покупити!" а намет опћински — који не трпи и нема дефицита — даде се и мора се покупити; те данас већ намјестије опћински чиновници говоре онима свештеницима, који очекују мањак из других опћина: „ајте сами тамо и тражите тај мањак", то је лепо, то је законо, то је поштено, то је солидно!! Остави попо три до четири дана своју парохију и тражи плаћу, и тражећи потроши толико три пут.

Тако чемерно наш свештеник достојава се своје плаће; — може ли се и један чиновник у држави њим успоредити? и при овако неуредном добивању плаће, шта да речемо о оним свештеницима, који по два или по три ђака у школама издржавати имају? или које је Бог са бројном фамилијом благословио? — посуђују новац на рачун овог парохијала од доста сдушних трговаца све по 20% и 30%, а за интерес и одплаћивање главнице уступају им своје „платежне арке од сесије — кога ни десети свештеник не држи при себи — која се тачно потеже у порезном уреду, јер већ и трговци невјерују у поповску плаћу као и у негдашњи бир.

Када овако свештеници на живо зло стоје и кубуре у име своје плаће, шта да речемо о кукавним свештеним удовицама, и нејакој сирочади свештеној? ето ће се већ 4 до 500 година старо источно питање наскоро рјешити, а заметак удовичког свештеног фонда у горњо-карловачкој дијецези никада.

Запитаће тко овђе, старали се нко за тачно добивање плаће свештеничке? Истина бог, налози и то доста строги долазе с више, да се свештеницима тачно и редовно плаћа издаје, и да ниже власти повода не дају толиким жалбама свештеничким, и да се тачно шаље сувишни парохијал на опредјељено мјесто, али ови налози код наших начелника остају глас у пустињи; а старије власти немду на то, да виде, је ли и како је њиховим налозима удовлетворено; и када се човек код мало више инштанције сврху плаће потужи, одговоре: „оћемо, оћемо, гледаћемо да се то одма тачно изврши," и то њихово „оћемо, садаћемо" продуљује се на неизвјесно вријеме, као да се несмију замјерити опћини и начелницима.

Има до душе опћина — и то ђе су бивши војнички частници начелници — које се трсе да у неколико ублаже несносно стање својих свештеника; али би их лахко на прсте избројио; — како чујемо, једина је опћина Госпићка у Лици, која тачно и поштено своје свештенике исплаћује, слава јој! —

Је ли родила мајка јунака, који би овому злу на крај стао? — који би ублажио чемерно и патничко стање свештенички и својим јунаштвом упоредио свештенике осталим државним чиновницима, да своју плаћу тачно и редовно добивају.

Докле се год недоскочи том злу, дотле ће увјек бити чемерно, несносно и патничко и вапајно стање свештеничко, и свакодневно умножаваће се жалбе сврху неуредног добивања плаће.

ЗАПИСНИК
редовне сједнице епархијског школског одбора у Карловцу 27. октобра 1877. држане.
(Свршетак.)

Број 12. Парох и председник српске црквене општине Јасеновачке, Владимир Васиљевић, под ..... 1877. тужи ц. кр. котарском уреду у Дубици пређашњега председника исте општине, Деспота Дедовића, да је са иметком црквено-школским самовољно управљао; да дотични рачуне још ни сад није предао; да је 4000 ф. школске главнице, која је била у државним папирима, продао, те новце приватнима особама, а међу овима и самом себи 2300 ф. највише без икаква осигурања на камате, који се већма дијелом неуредно уплаћају — узајмио.

Поред овог још као изванредно јавља речени парох и председник овако: Да је госп. Деспот Дедовић задржао себи наслов школског председника, говорећи, да је он само на црквеном председништву захвалио, и да му школско председништво још припада (јер он највећи дио из школског фонда под интерес имаде) и тако као школски председник сазове 14 авг. скрпљени школски одбор из Уштице и Јасеновца без знања потписанога као наравнога председника, и кад је тај смешани одбор скупљен био, особном позивницом оно јутро у 8. сати позван буде од г. Деспота Дедовића као школског председника потписата као члан школскога одбора и катихета у ту сједницу с позивом, да се бира школски председник, учитељ и још других ствари, на који позив потписати нехтједе отићи, а с тим показујући, да сједница та без наравнога председника важност своју имати не може.

Но при свем томе изабран буде за школског председника опћински начеоник г. Тихомир Грујичић, за перовођу опћински бележник г. Никола Грба, а за учитеља Ђуро Ружичић.

Сада се питање отвара, који је наравни председник: или онај који се по високом решкрипту од 10. коловоза 1869. црквено школским назива, или онај ново изабрати школски председник, и који ће дужност имати одборе и скупштине сазивати и тима предсједовати, молим за рјешење!"

Ц. кр. котарски уред у Дубици под 4. листопада 1877. бр. 5410 достављајући ову тужбу у оригиналу епарх. конзисторији — изјављује бојазан, да ће школска благајна кроз неваљали и самовољни поступак пређашњег председника већи део својијех главница изгубити, те с тога моли епарх. конзисторију, нека у овој ствари чим прије сходне мјере одреди и подједно у смислу највишег решкрипта од 10. коловоза 1868. црквеној општини јасеновачкој напутак даде, да је председник црквене скупштине уједно и предсједник црквеног и школског одбора и да је црквени одбор и школски одбор.

Најпослије и то додаје котарски уред, да су како јасеновачка тако и дубичка општина учитеље изабраде, који по свој прилици учитељског оспособљења немају.

Његово Високопреосвештенство ддто. Плашки 24. октобра 1877. број 947. и 941. доведавши тужбу мј. шк. одбора јасеновачко-уштичког убиљежену под бројем 19. овог записника и овај акт ц. кр. котарског уреда са тужбом Васиљевићевом доставља оба ова акта овоме одбору на мериторно рјешење са мнијењем, да би због важности ствари неопходно нужно било изаслати на лице мјеста смијешану комисију, да ствар извиди. — Рјешено: 1.) Ради извиђења црквено-школског иметка, умољен је члан и потпредсједник овог одбора пр. г. Никола Беговић, да заједнички са изаслаником епарх. административног одбора ову тужбену ствар извиди и овоме одбору свој извјештај поднесе. Закључак овај саопштити г. председнику ради експедиције на изрично захтевање његово. 2.) Јасеновачко-уштичку и дубичку општину позвати, да јаве, кога су изабрале за учитеље и нека пошаљу дотична свједочанства њихова.

Број 13. Српска црквена школска општина у Петрињи под 26. октобра 1877. број 10, и то председник школског одбора јавља, да је општина услијед расписаногa стечаја изабрала за учитеља Јована Чордашића из Херцег Суљоша; али да овај још недолази, нити јавља да ли ће доћи, ма да је и писмом и телеграфски позван. Пита, шта ће да ради школски одбор и како ће школу отпочети. — Поручити одбору, нека распише стечај на ново, ако учитељ скоро не дође; а дотле нека се обрате на управу српске учитељске школе у Карловцу, да им пошаље једну учитељицу, која би школу отпочела, док би се стечај расписао и учитељ намјестио.

Број 14. Високи народ. црк. школски савјет под 22. јуна 1877. број 86 1877 одговара на овомјестну молбу под бр. 16., да се није могла уважити зато, што је касно приспјела, кад је главни референат већ одавно на пут отишао по визитацији школа. Позива овај одбор, да јави мјеста, у којима се српске вјероизповједне школе налазе и одстојање једног мјеста од другог. Позиву задовољити.

Број 15. Члан одбора овога Миле Париповић јавља, да је из Карловца и члан ове управе — Стево Егић трговац, овијех дана умрио. — Узима се на знање. Јавити високом предсједништву и нагласити нужност сазива епарх. скупштине, како би се упразњена мјеста попунити могла.

Број 16. Члан овога одбора, г. Коста Барако, нагласив, да је из некијех јавнијех гласила разабрао, да ће се наш црквено-народни сабор држати наскоро, предлаже, да се високо предсједништво упита, је ли њему о томе што познато, и ако је, да се замоли, нека би ову управу о томе извјестити изволело. — Прима се предлог.

ПЛЕМЕНИТА БРАЋО И СЕСТРЕ!

Потписани одбор добио је од власти дозволу да може прибирати и израђивати дарове потребне неговању српских рањеника у Србији и Црној Гори. Поводом тим отвара одбор своју **мобу 2 јан.** 1878 за израду ствари, које му буду дароване, па позива овим сва племенита срца у нашем месту и у околини да му потпомогну радњу обилним прилозима.

Одбор овај умољава да му се дарују ове за рањенике најнужније ствари: троуголне мараме; повесци платнени, фланерски, органтиски; компресе, органтин, матаполан, сунђери, бешике за лед, фате у листови, пантљике беле, увоштено платно (вакстафет), фланера, вате обичне, шарпије уређене и неуређене, ибришима, сламњаче, душеци, ћебета, јоргани, јастучнице доље и горње, јастуци пуни велики и мали, платно пешкири, кошуље, гаће, шлафроци, болнич. панталоне, рекле, мараме џепне, салвете, кецеље, кошуље старе и нове, чаршави, чарапе памучне, вунене, сапун фини и прости, чакшире, капути, унтрциг, зимних пршњака, дуксера, шалова и шубара.

Умољавамо да се не прилажу ствари, које су заражљиви болесници већ употребљавали; старе ствари да буду чисто опране, шарпија да је од кудеље и конца чистога старога платна. Прилози се примају **сваки дан по подне у радионици одбора**, која ће се доцније путем овог листа објавити, а почеће примање од **другога дана Божића па непрестано.**

Имена прилагача објавиће се у новинама.

У Н. Саду на бадњи дан 1877.

У име вел. женског одбора новосадскога за припомоћ српских рањеника:

Марија Трандафил
председница.

Јустина С. В. Поповића — **Ната Натошевића**
Таса Недељковића — **Милица Јовановића рођ. Брановачки**
бележнице. — подпредседнице.

Амалија плем. Стратимировића
благајница

НОВИ САД 24. децембра. Заузимању дра Максимовића имамо захвалити, те је сад купљење добровољних прилога за српске рањенике у пуном јеку. Мило нам је, што овом приликом можемо јавити, да др. Максимовић налази лепа одзива код овдашњег грађанства. Несумњамо, да ће тако и на даље ићи, и да ће сваки радо принети свој дарак рад олакшања српским рањеницима, који су се борили за велику мисао ослобођења народног.

— Из Вршца нам јављају, да је тамошњи **женски одбор** скупио знатну количину прилога и одела за црногорске невољнике, што је све послано на Цетиње. Прилоге су купиле госпођице: Тина Ђорђевићева, Санда Теодора и Катинка Урошевићева. Исто тако нам саопштавају, да се у Вршцу склонило **дилетантско друштво**, које ће на скоро давати представу у корист рањеницима и невољницима у Црној Гори.

— У прошлом броју овога листа штампан је први пут „позив на беседу с игранком", што приређују ученици овдашње срп. вел. гимназије о св. Сави о. г. у корист **својим сиромашним садруговима**. Оваке беседе давали су ученици споменуте гимназије од неколико година сваке године и биле су свагда најмилија забава у овоме месту. И ове године постарано је, да ова беседа иза пређашњих незаостане, па с обзиром на циљ, рад које се приређује, нека нам је слободно свакоме добротвору и сваком родољубивом и човекољубивом срцу препоручити, да пошље колико ко може на помагање сиромашних а добрих ученика, да неби морали школу због своје сиротиње напустити и да се неизгубе у њима врсни чланови будуће наше интелигенције јер од ваљане интелигенције зависиће благостање целога народа. Наиме, препоручујемо нашим бољим и имућнијим општинама, да по примеру Иришке општине, која је прошле године послала прилога 15. ф., пошљу колико могу, ма од милостиње, коју у свој годишњи прорачун стављају, јер лепше и веће милости немогу ни учинити. Особито и из тога разлога држимо, да би требало, да се овој цељи одазову наше општине са стране што се скоро искључиво из прихода издржавају даровита деца која су са стране овамо на науку дошла, јер су така деца дика и понос не само својим родитељима него и општинама, где су се родила. Исто тако препоручујемо ову ствар и другим заводима нашим, којима штатути допуштају, да деле милости. Појединим члановима нашега народа, којима је Бог дао, да могу милости чинити, препоручујемо такођер најтоплије, да пошљу божићна дара сиромашној деци.

Истина велика је потреба у нашем народу на све стране, али је јака и свесна интелигенција у народу нашем највећа потреба.

— Због божићних празника изићи ће идући број „Заставе" у **среду** која долази.

НОВИЈЕ.

— Из *Берлина* јављају, да је цар немачки приликом новог лета (рим.) министрима изјавио своју поуздану наду, да ће нова година донети миран развитак с поља и изнутра.

— Из *Берлина* јављају, да Горчаков намерава примирје правити с Турском само тако, ако ова неке стратегичне позиције и војничке објекте уступи.

Из *Париза* дознају, да су Русија и Немачка у томе сложне, да мир између Русије и Турске мора бити непосредан и да при преговорима мира остале велесиле могу највише саветујућа а никако одлучна гласа имати.

Из *Београда* се јавља, да су Срби и Цариброд узели, појединости од тог боја нема.

Из *Букурешта* јављају, да ће за случај преговора о примирју у Богот (где ће се водити преговори) отићи и нарочити изасланици Румуније, Србије и Црне Горе, да учествују у тим преговорима и ако до закључка дође, да се и за те државе примирје уговори.

Из *Богота* јављају званично о прелазу Гурковљевом преко Балкана још и ово: После дуге и упорне борбе, која је 31 дек. до 6 сахата у вече трајала, заузе ђенерал Гурко утврђену позицију код Таскеза (зове се и Сапанел), Турци напустише ноћу све позиције; Руси почеше 1. јан. да заузимају Арап-Конак Шандорник и Доњи Конзарци и да погоне непријатеља; један део пешадије гонио је непријатеља у правцу према Петрикијеју, а коњица гардијска преко Болива према Черкаскијеју. Ђенерал Гурко даде одмора умореној својој војсци и крене по томе на Софију; етропољско оделење мораде се спојити с ђенералом Броком, да одсече Турке од Петричева. Губитак руски 31 дец. 700 мртвих и рањених, рањен је и ђенерал Мирковић, командант волхинске регименте.

ДОБРОВОЛНИ ПРИЛОЗИ
које је женски одбор у Митровици у години 1876 у корист српских рањеника скупио и санитетском оделењу у Бадовинце и пододбору црвеног крста у Шабац у своје време отправио.

Мита Раић, кројач, 10 прслука од сеглтуха 1 прслук од штофа с рукави, 5 чакшира од штофа 4 чакшира стари, 2 рекле, 2 капута, 5 гаћа стари, 1 кошуља нова. — Ленка Бојкићка двоје гаћа четир прслука, 1 чакшире, 1 капут, 1 чаршав, 2 феса (све старо), Милка Стејић 2 кошуље старе, 1 пешкир нов а 1 стар, више комада за завоје, Шандор Јовановић лицедер 2 ф. Нера 86 н. Светозар Добројевић 3 пара опанака, Александра Васиљићка 4 чакшира од штофа (нови) Шана Крстићка 2 комада платна, 2 калема конаца, 1 папир дукмета, 2 пара опанака, Перса Мишковићка 3 кошуље старе, завоја, 2 декагр. шарпије и 5 ф. у новцу, Марија Секулићка 8 кошуља, 3 гаћа и 1 пешкир (све ново), пчијода, 1 чаршав, крпа и 1 мараму, Сава Јовановић абаџија 5 рек. од бархета и 4 чакш. од штофа (нов) 1 кап. од сеглтуха (стари), Марија Димитријевићка, 3 чаршава стара, 3 пара бели чарапа, 2 комада завоја, Тина Поповићка, 1 бела марама, 3 чаршава, 1 к. завоја, 60 декаграма шарпије, Марија Лалићка, 1 чаршав стари, 1 ком. завоја, Христина Николајевићка 6 кошуља стари, 2 гаћа нови. Љубица Кушићка, 7 кошуља и 2 гаћа стари, 3 гаћа нови, 1 свезак завоја, 1 свезак шарпије, 6 велики рекли нови, 6 чакшира нови. Христина Веселиновићка 3 нови кошуља, 1 свезак завоја. Михајло Бакмаз, 1 комад платна, 3 кошуље и 3 гаћа нови, 6 белих јастука старих. Август Шкриван шеширџија, 1 комад платна. Танасије Јовановић пекар, 1 комад платна, 5 пари чарапа (3 нова 2 стара), 1 завежљај разни крпа. Кристина Терхој 6 пари чарапа, 1 капут, 1 прслук, 1 чакшире, 5 гаћа, 1 завежљај крпа, 2 пара нови кошуља. Фрања Енгелхарт, 2 кошуље, 2 капута, 1 шал, 1 прслук, 1 чакшире, 2 шешира, 2 пара ципела, Коста Ристивојевић чизмар, 3 пара папуча, 1 шешир, Марија Теодоровићка (млађа), 12 нови гаћа, 14 нови кошуља. Јован Теодоровић, двоје чакшира, 1 прслук, 1 капут, 1 шал, — Наталија Топерцерка, 6 гаћа, 9 марама 3 рекле, 1 завежљај кончани крпа. — Васиљевићка, 1 завежљај крпа, Ема и Ирма Мосној 1 завежљај крпа 228 грама шарпије — Драгиња Босићка, 4 фачле, 1 пар чарапа, 3 кошуље, 2 гаћа, 1 завежљај крпа, — Никола Гавриловић опанчар, 4 пара опанака, 1 стари капут. — Софија Бакмазка 5 пари чарапа, 3 бела јастука 3 чаршава, 1 комад бертли 1 завежљај крпа. — Кристина Николајевићка, 1 комад сапуна. — Ернестина Цајзбергерка 2 пара ципела, 1 завежљај крпа 1 пар чарапа и 1 форинту у новцу. — Софија Поповићка 5 пари чарапа, 4 мараме, 1 завежљај крпа, 1 завежљај шарпије. — Софија Филиповић 4 чаршава 3 кошуље 1 гаће, 1 пешкир. — Удова Фема Прњаворац, по комада нова платна 1 пешкир, 1 нова кошуља, 2 чаршава, 1 гаће, 1 завежљај крпа. Катарина Вујашковићка, 5 бели јастука, 1 кошуља, 1 гаће, 1 завежљај крпа, 1 таблу фате. Станка Ђурићка 1 завежљај шарпије и крпа. Катарина пл Георгијевићка 16 нови кошуља, 9 гаћа, 1 пешкир, 1 јастук. Антун Богетић, духовни помоћник из Кукујевица, 1 велики завежљај шарпије Јоца Бонић, 2 кошуље, 2 гаћа, 1 завежљај крпа. Кристина Марковићка 1 комад пантљика 6 кошуља, 6 гаћа (нови). Јован Михајловић 4 пара чарапа, 2 кошуље, 2 гаћа, 3 шарена јастука, 3 крпе за завоје. Механовићка 5 прслука, 1 дуксер, 2 чакшира, 1 завежљај крпа и 20 новч. у новцу. Дражетинка, 1 чаршав. Ханика Копер 1 завежљај крпа и 1 форинту. — Гавра Јанковић, 2 чакшира, 1 капут, 1 прслук 2 кошуље. — Радивој Николић 1 капут 1 чакшире, 1 прслук, 2 пара ципела 1 пар чизама и 2 форинта у новцу.

(Наставиће се.)

ИДЕ ДОДАТАК.

Додатак „Застави“ к броју 198.

ДОБРОВОЉНИ ПРИЛОЗИ ИЗ РУМЕ.

Браћа Богдановић 80 к. одела, Лука Ст. Георгијевић 30 к. одела, 20 пари штринфли 15 п. ципела, Ст. И. Јаковљевић 10 пантал. Јован Петровић 10 рекли, Миша Ј. Георгијевић 5 грудњака, Никола Вукин 1 кожу, Коста Поповић 2 п. опан. Сима Станић 40 рифи штофа, Мита Јаковљевић 7 чакш. Милан Филиповић 4 рекле, Марко Ст. Георгијевић 20 р. штофа, Гаја Мирковић 1 п. опан. Браћа Дудић 3 п. чарапа, 5 капа, 5 шалова, 1 рекла, Тоша Вујин 2 сурдуме, Јефта Остојић 10 р. калмука, Штирм 1 пар ћебета, Тоша Михајловић 5 п. опан. Давид Милосављевић 1 п. опан. Стева Михајловић 5 п. опан. Ђока Максимовић 4 п. опан. Ђорђевић и син 30 п. опан. Љубомир Смиљанић 4 парч. опала, Јован Поповић 2 п. опан. Павле Илкић 2 п. опан. Данило Медаковић 4 п. опан. Васа Максимовић 72 рифи штофа, 2 пара штринфли и 3 капе, Перa Крестић 3 п. опан. Марија Живковић 4 п. ципела, Радован Поповић 2 гуња, Јеца Андријевић 7 п. веша, Панта Ђуришић 16 к. одела, Јован Поповић 5 п. опан. Коста Поповић 2 п. опан. Петар Гроздић 1 п. опан. Алекса Лацковић 2 п. ципела, Јула Филиповић 1 реклу, Тоша Вујин 2 сурдуме, Јован Радмановић поштар 5 ф. Ђока Марић 50 н. Лазар Милинковић 20 н. Ката Вертанска 50 н. Рокса Маринковић 5 ф. Маринковић Драга 5 ф. Мата Валетић 50 н. госпођа Крстић 1 ф. Јоца Богдановић 20 н. Васа Филиповић земљедјелац 40 н. Павле Милиновић 20 н. Милош Вуић 2 ф. Лепи Перa 1 дукат, Стева Антонијевић 1 ф. Адам Ивковић 1 ф. Јеца Ђуричић 2 ф. Јоца Петровић 1 ф. Арон Марић 1 ф. Мита Т. Јаковљевић 5 ф. Милош Јаковљевић 40 н. Ката Андријевић 1 ф. Персида Јовановић 1 ф. Митар Андрић 1 ф. Аксенија Јекић 20 н. Ђока Максимовић 20 н. Никола Вукин 1 ф. Аксентије Урошевић 1 ф. Младен Черевицки 1 ф. Сава Критовац 50 н. Др. Димитријевић 10 ф. Душан Грковић 1 ф. Олга Богдановић 2 ф. Мита Јекић из Петроваца 1 ф. Алекса Лацковић 40 н. Мијан Дамјановић 1 ф. Павле Мијуц 20 н. Браћа Дудић 2 ф. Евица Остојић 1 ф. Паја Андријевић 4 динара и 2 ф. Павле Стојшић 1 ф. Никола Попадић 2 ф. Тома Јовановић 1 ф. Павле Зорић из Марадика 1 ф. Б Будисављевић поџупан 5 ф. Млађеновић судац 5 ф. Данчика Секулић 1 ф. Перa Кошутић 1 ф. Тереза Стојић 1 ф. Софија Јеремић 1 ф. Максим Јовановић 20 н Сима Крстић 1 ф. Јефта Димитријевић 1 ф. Ликер 50 н. Мита Стојић 1 ф. Љубица Секулић 1 ф. Паја Филиповић 2 ф. Станко Јовановић 1 ф. Ћира Макивић 50 н. Перса Живановић 50 н. Стева Кошћићарић 50 н. Стеван Вранишић 18 н. Данило Фрушић из Дивоша 1 ф. Коста Николић 2 ф. Тома Јаковљевић 50 н. Ђока Вујанић 20 н. Божа Иванишевић 50 н. Стојадиновић адвокат 1 ф. Елисавета и Никола Пешић 1 ф. 50 н. Милош Матић 1 ф. Васа Вујновић 1 ф. Адвокат Николајевић 5 ф. Петар Стојић 1 ф. Марија и Мата Вујдић 2 ф. Јелисавета Јовичић 1 ф. Катинка Младеновић 1 ф. Алекса Живковић 2 ф. Никола Ђуришић 5 ф. из Павловаца од родољуба 2 ф. Никола Милиновић бирташ 2 ф. Милан Теодоровић 1 ф. Ана Бучан 5 ф. Јован Орловић 1 ф, др. Никола Руњанин 3 ф. Стева Поповић јурасор 1 ф. Саша Сладаковић 50 н. Ђока Момчиковић 50 н. Евица Пинтеровић 30 н. Јелена Јовановић 20 н. Живан Мајсторовић 50 н. Алекса Гаигоревић 1 ф. Ђорђе Чукић 20 н. Лука Радић 1 ф. Симо Гаигоревић 30 н. Марија Марић 1 ф. Стева Манојловић 50 н. Софија Ненадовић 30 н. Мита Јовановић 50 н. Стева Критовац 1 ф. Никола Георгијевић 1 ф. Тоша Јаковљевић 1 ф. Никола А. Георгијевић 10 ф. Шпилер 2 ф. Јован Павловић парох 1 ф. Гига Војновић 50 н. Јован Мишковић земљедјелац 1 ф. Коста Жавковић 50 н. Стеван Свирчевић из Манђелоса 1 ф. Стеван Вукосављевић парох 1 ф. Паја Никољић из Шурјама 2 ф. Мита Лазарац из Вел. Радинаца 50 н. Стева Авакумовић из Давоша 1 ф. Илија Михајловић из В. Радинаца 1 ф. Соса Поповић из Добринаца 1 ф. Сима Николић из Шуљма 1 ф. Сава Филиповић писар 2 ф. 50 н. Перa Младеновић писар 60 н. Георг Живановић капетан 2 ф. Н. Н. 1 ф. Марија Критовац 2 ф. Стефановић из Гргуревацa 2 ф. Прока Јекић 1 ф. Кинг 2 ф. Јаков Милутиновић 1 ф. Перa Ђуришић Арапин 5 ф. Стева Димитријевић Беочинац 2 ф. Милева Васић 1 ф. Јулијана Шрајнер 2 ф. Александра Вујин 1 ф. Јелена Вујин 1 ф. Васа Теодоровић 2 ф. Ј. Араницки 2 ф. Марија Араницки 1 ф. Марија Живковић 1 ф. у сребру, Љубомир Смиљанић 1 ф. Максим Рошуљ 50 н. М. Панаотовић и синови 10 ф. Лепосава Марковић 2 ф. Аца Марковић 1 ф. Стева Јаковљевић 5 ф. Катарина Вујин 10 ф. Медаковић Данило 50 н. Андрија Андрејевић 1 ф. Станко Радојевић 50 н. Петар Панаотовић 2 ф. Бојана Панаотовић 1 ф. Фрања Шаплер 1 ф. Од Граов-Лаза од Кајанског 2 ф. Милош Јанковић 1 ф. Лазар Миличевић 20 н. Софија Ђурић 2 ф. Нина Максимовић 50 н. Милан Орловић 50 н. Радован Поповић 1 ф. Сима Ђорђевић и Паја Андријевић 4 ф. Арон Марић 1 ф. Коста Младеновић 1 ф. Ђока Костић 1 ф. Хоршић 30 н. Евица Радомировић 1 фор. у сребру, Авакум Стојић 3 ф. у сребру и 3 динара. Свега 243 фор. 93 нов.

ПРИЛОЗИ ИЗ АУСТРО-УГАРСКЕ

за „Беседу“ давану у народном позоришту у Београду у корист српског „црвеног крста.“

И. Васићевић из Земуна 5 дук. В. Васићевић 5 ф. Адолф Миих из Беча 5 дук Константин Хариш из Земуна 100 ф. Д. Т. Недељковић из Земуна 1 дук. Димитријадес из Земуна 2 дук. Мате Ивић из Земуна 7 дин. А. пл. Јагодић из Панчева 1 дук. Димитрије и Фемка пл. Спирта из Панчева 10 дук. Др. Јован Јовановић Змај из Каменице 5 ф. Ђорђе Матић из Каменице 1 дук. Алекса Пауновић из Вуковара 10 ф. Јован Белановић из Каменице 5 ф. Ана Новића из Каменице 5 ф. Лазар Дуађерски из Сентомаша 50 ф. Анка Бакарева из Сомбора 1 дук. Софија Веселиновића из Сомбора 5 ф. Влада Гргуров из Сомбора 5 ф. др. Јован Вујић из Сомбора 5 ф. Стева Лалошевић из Сомбора 10 ф. др. Илија Вучетић из Новог Сада 1 дук. др. М. Полит Десанчић 1 дук. Катица Д. Манојловића 5 ф. А. Хаџић 5 ф. Д. Кода 5 ф. Милица Јовановић рођ. Брановачка 5 ф. др. Мина Димитријевић 5 ф. А. Пајевић 1 дук. Ђорђе Кондороши 10 ф. Марија Вучетићка рођ. Загорица 1 дук. г.г. професори гимназије новосадске 22 ф. Преосвећени владика г. Е. Кенгелац у Вршцу 5 ф. Павле Кречаревић из Карловаца 1 ф. Менадем А. Русо из Беча 5 дук. Јован Ристић из Трста 12 и по наполеона. Свега до сада: $54\frac{5}{12}$ дук. и 265 ф. а. вр.

У Београду 6. декембра 1877.

МИЛАН СТ. МАРКОВИЋ,
секретар главног одбора „црвеног крста.

Курс бечке берзе 23. дец. (4. јан.)

5% металлиц	62.95
5% народног зајма	66 35
Државни зајам од 1860 г.	113 —
Акције банчине	793 —
Кредитке акције	205.80
Лондон	119 55
Угарске разтеретнице	77.70
Темишварске разтеретнице	77 25
Ердељске разтеретнице	76.25
Хрватско-славонске разтеретнице	85.—
Сребро	103 80
Ц. кр. дукати	5.65
Наполеондори	9 57
Немачке марке	59 15

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Крајем ове године истиче рок претплате на овај лист скоро свима поштованим претплатницима.

С тога позивамо сународнике и пријатеље овога листа на нову претплату.

„Застава“ са новом годином ступа у тринајсту годину свог живота. За то је време вазда била „Застава“ гласило народних жеља и потреба, постојана поборница народних права на политичном и просветном пољу. „Застава“ је у тешкој борби за та права мушки истрајала, она је у тој борби народу не само абера, него и примера од истрајности дала. Тим начином опште призната је и позната као српски народни орган у нашем и страном свету.

„Застава“ ће и даље ходити тим путем, којим је до сад ишла. Начела нашега века, начело слободе и народности заступаћамо одважно и постојано. Истрајали смо у мучним приликама, сад ћемо још лакше моћи, кад наступају победни дани за славенски исток, кад се ведрити почиње на све стране.

Источни рат, који је Српство и Славенство толико драгоцене крви стао, тај се рат данас налази у последњем јеку. Налазимо се у последњем чину крваве источне драме. Идућег пролећа грануће по свој прилици сунце слободе и среће угњетеним народима на истоку.

Све те прилике поткрепљују нас у очекивању, да ће нам се српски читалачки свет одазвати овом нашем позиву и овог пута, као што се вазда до сад одзивао.

„Застава“ ће и за идућу годину излазити четир пута преко недеље. Уз то ће сваке недеље излазити „Завичај“ забавно-поучног садржаја.

Лист се неће моћи никоме слати без готове претплате, с тога молимо поштоване претплатнике, да претплату за времена, и то најбоље путем поштанских упутница, послати изволе, како би им се лист без прекидања отправљати могао. Наручбине без новаца неће се моћи уважити.

Претплата, огласи, као и рекламације шиљу се на администрацију „Заставе“, а дописи, и што се на уређење листа односи, на уредништво „Заставе.“

Претплата остаје за аустро-угарску монархију, српске државе и покрајине:

На целу годину . .	14 ф.	или 35	динара.
На по године . . .	7 „	„ $17\frac{1}{2}$	„
На четврт године .	3 „ 50 н.	„ 9	„
На месец дана . . .	1 „ 20 н.	„ 3	„

За остале земље и то: за Немачку 18 ф., за Швајцарску, Романију, Русију, Италију, Турску и Бугарску 20 фор., а за Француску и Америку 24 фор., или сразмерно на четврт године.

Ко би желио уз „Заставу“ и „Завичај“ да добива, томе је претплата за ову монархију, српске државе и покрајине ова:

На целу годину	16 фор.	или 40 дин.
На по године	8 „	„ 20 „
На четврт године	4 „	„ 10 „

Умољавамо пријатеље, да не пожале труда, да побуђују на претплату листа поштоване сународнике, који би листа држати могли.

Пријатеље листа, који ће бити на бојним пољима, умољавамо, да нам како са извештајима, тако, где је томе прилика, и телеграмима послуже.

У Новоме Саду 11. декембра 1877.

Уредништво и наклада „Заставе.“

КЊИЖЕВНА ВЕСТ.

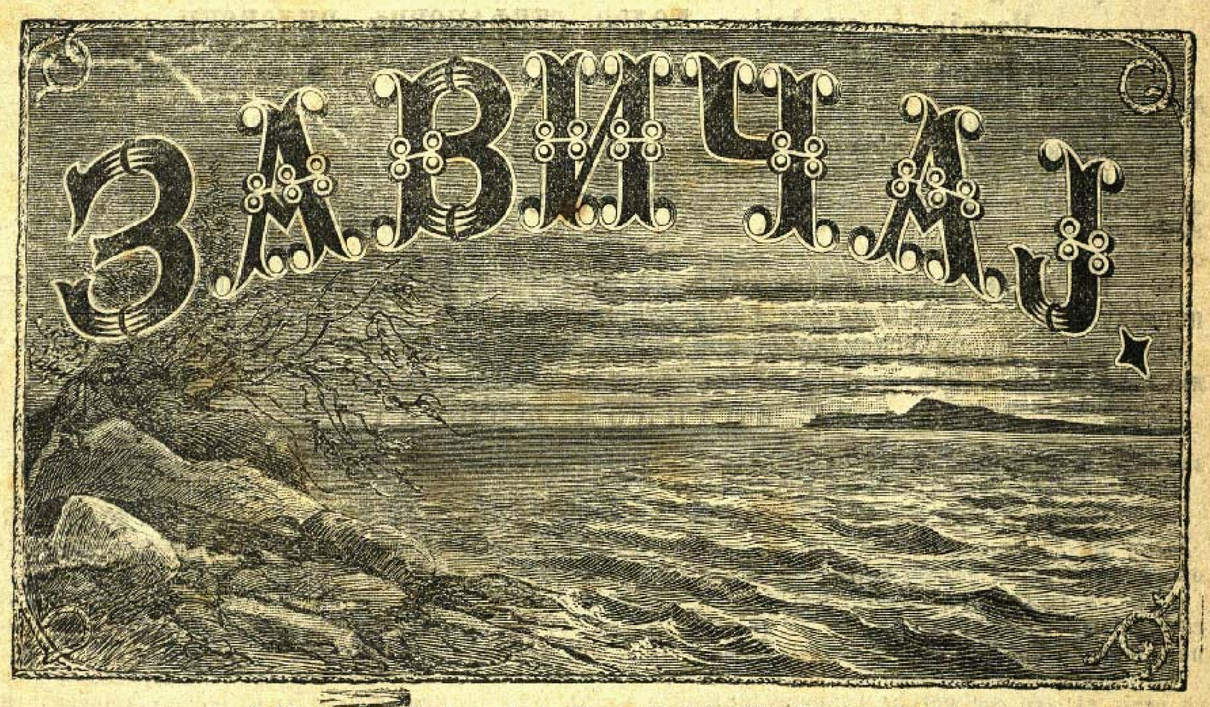

ЛИСТ ЗА ЗАБАВУ И ПОУКУ.

Уређује др. **Милан Ђорђевић.**

„Завичај“ почиње од нове године излазити и биће му задатак, да буде литерарно-забавна допуна политичног листа „Заставе.“

Доносиће чланке, у којима ће се објашњавати питања знанствена, књижевна и уметничка рад забавне поуке, а изворне и преведене новеле и приповедке рад поучне забаве.

Што се чланака тиче, ти неће бити строго научно писани, него тако, да их шира публика наша разумети може, а опет да се неогрешимо о достојност и збиљу науке саме. Нарочито ћемо бити за тим, да доносимо чланке из историје, науке, која се наравственим проблемом бави; и то таке историјске чланке, који ће сретно утицати на развитак карактера код нашег млађег нараштаја и уздизати духове из низине обичности на висину слободнијег и свестранијег појимања.

Настојаћемо, да се лепа књижевност што боље развије. Развитак те књижевности код младих народа, као што је српски, један је од првих доказа културне способности тих народа. Тога ради ставили смо се у споразум с познатим књижевницима нашим, а то ћемо учинити и с осталим песницима и првацима, који су вични да пером у руци цртају српску страну светског и народног надања и страховања, борбе непрестане и непрестаног усавршивања. Учинићемо то, како нам публика својим одзивом привати ово скромно подузеће.

У листку „Завичајном“ доносићемо књижевне и друге занимљиве белешке.

„Завичај“ ће излазити па једном табаку од осам великих страна сваке недеље, почев од 1. јануара 1878 године.

Цена му је за претплатнике „Заставе“:

На годину . . .	2 ф.
На по године . .	1 „
На четврт године	50 нов.

Ко би желио, да се засебно претплати на „Завичај“, томе због експедиционих и поштаринских трошкова овако рачунамо:

На годину . . .	3 ф.
На по године . .	1 ф. 50 нов.
На четврт године .	80 „

Новци се шаљу **администрацији „Заставе“**, која ће водити и администрацију „Завичаја.“

Уздамо се, да ће нас пријатељи здраве забаве и поуке потпомоћи својим усрдним одзивом и тако и од своје стране допринети, да „Завичај“ што потпуније одговори постављеној му цели.

„СРПСКИ СОКО“

велики илустровани календар за годину 1878.

Цена је 50 нов. или 1 динар.

Наручује се у Новоме Саду у администрацији „Заставе.“ У Београду у књижари В. Валожића, као нашег главног и јединог комисионара за целу Србију.

Књижарама се даје обичан књижарски рабат, а остали растуривачи добијају 20%.

У Новоме Саду 16. новембра 1877.

УРЕДНИШТВО „СРПСКОГ СОКОЛА.“

Позив на претплату.

У тежњи да унапреди развитак српске дечије књижевности, а на жељу многих родитеља решила се потписана штампарија да издаје од нове године у својој накладе

ИЛУСТРОВАНИ ДЕЧИЈИ ЛИСТ

„РАДОВАН“

ако се за исти у току месеца јануара пријави до 600 претплатника, што је нужно да лист може уредно излазити у месечним, лепо укорицаним свескама.

„Радован“ ће доносити српској деци из пера чика Стеве и чика Јове Змаја и других дечијих писаца текстом и сликама здраву поуку и корисну забаву а у лакој и лепој српској одећи.

Претплатницима од год. 1876 који су претплатили на $\frac{1}{2}$, $\frac{3}{4}$ и целу годину наставиће се претплата.

Цена је листу, 4 фор. на целу, 2 фор. на по, 1 фор. на $\frac{1}{4}$ године, за Србију 60 гроша односно 30 и 15 гр. чарш. За Црну Гору и друге земље 5 фор. год.

Месечна претплата је 40 новч. или 15 гроша.

Скупљачима претплате дајемо на 5 ком. 1 ком. бесплатно. Умољавамо како поштов. родитеље а нарочито нар. учитеље да подупру ово наше књижевно подузеће обилном претплатом.

Претплату из Србије прима књижара В. Валожића у Београду, а из Аустро-Угарске потписана штампарија. У случају да се не би пријавио нуждан број претплатника јамчимо свакоме за повратак примљене претплате.

У Н. Саду у очи Божића.

Српска народна задружна штампарија
у Новом Саду.

ИЛУСТРОВАНА РАТНА КРОНИКА

коју бележи
уз сарадњу више књижевника
ЗМАЈ-ЈОВАН ЈОВАНОВИЋ

изашла је 4-том свеском

4 табака 32 стране повезана лепим корицама, украшена са 15 уметно израђених слика.

Чланци. Шта се збивало на бојиштима — Победе руског оружја у Азији. — Борбе око Плевне. — Црногорци на мору. — Воће руске војске. — Турска беснила. — Воће турске војске. — Заузеће града Карса 6-тог и 7 мог новембра 1877. — Смесице озбиљне и шаљиве.

Слике: Генерал Ед ард Ивановић Тотлебен. — Заузеће гривичког редута под Плевном — Генерал Иван Даниловић Лазарев. — Скобељев на челу својих јунака. — Генерал Василије Александровић X јман — Осман паша. — Генерал кнез Николај Теодоровић Масалски. — Искасављени руски рањеници у Шипка кланцу. — Заузеће града Карса у Азији. — 6 хумористичних слика.

У поновљеној претплати

Свеска стоји 40 новч.

Ко се претплати 1 ф. 20 н. за три свеске добија исте поштом крстоплетно франко.

Сваки 16—20 дана излази једна свеска. За претплату јемчимо свакоме. Наручбине обављамо брзо, уредно.

Прве три свеске „Илустроване ратне кронике“ још се могу добити за 1. ф. ко за њих новце унапред пошље подписаној штампарији.

Штампарија А. Пајевића у Н. Саду,
као наклада „Илуст. рат. кронике.“

СРПСКА ЗОРА

илустрован лист за забаву и поуку.

Издаје и уређује: ТОДОР СТЕФАНОВИЋ ВИЛОВСКИ.

Са XII. свеском нашега листа, која ће изаћи 1. децембра, завршује „Српска Зора“ другу годину свога опстанка.

Јављајући ово поштованој читалачкој публици не можемо на ино, но да је поново умолимо, да се својски заузме око растуривања овога листа.

Сад нам ваља припомоћи ово подузеће, сад ваља да се реши читалачка публика према нашем листу, па ако је, узевши у обзир врло малену потпору од стране наше публике, иоле одговарао своме позиву: е онда, да га пригрли, како би се могли по ново одлучити, да и у идућој години наставимо издавање овога листа.

Ми дакле поново изјављујемо, да проширење листа, његов напредак у сваком погледу, једино зависи од саучешћа публике наше.

☛ Да би угодили већини наших читалаца ми смо се решили да издајемо лист од нове године

на великом формату

као што излазе познате немачке новине: **„Illustrirte Zeitung“** и **„Ueber Land und Meer.“**

Лист ће излазити као и до сада у месец дана један пут а на 2½ велика табака.

☛ И ако му је формат увећан, цена ће листу бити она, која је и до сада била.

Но да би овако проширен лист редовно излазити могао, ваља српска публика да му обезбеди опстанак, а то ће учинити обилном претплатом и живим заузимањем за лист у сваком обзиру.

За то се обраћамо пре свега на досадашње наше претплатнике и пријатеље, молећи их, да се и речју, а особито **делом** заузму око распростирања нашега листа, а нарочито апелујемо на наш женски свет, који је највише кадар заузетошћу својом потпомоћи овако подузеће.

Да смо ове године при свем том, што су околности по напредак листа веома неповољне биле, са своје стране све могуће учинили, признаће можда већи део наших читалаца, јер је могао увидети, да смо се трудили, прикупив прваке наше књижевности, као сараднике, да лист потпуније одговори позиву своме.

Ми смо придобили нашем листу најпознатије наше књижевнике, који ће и даље бити наклоњени нашем подузећу, а на име: **Стјепан М. Љубиша, Змај-Јован Јовановић, Ђура Јакшић, Стојан Новаковић, Чедомиљ Мијатовић, др. Лаза Костић, др. Милан Јовановић, Љубомир П. Ненадовић, др. Милан Костић,** епископ **Герасим Петровић, др. Михаило Полит-Десанчић, Симо Поповић, Ђорђе Рајковић, Мита Поповић, Панта Поповић и Ника Грујић-Огњан.** Не можемо, а да не споменемо необичне услуге, које нам чини у свакој прилици гђа **Мина Вукомановићка Вукова,** и чувени писац „Србије“ и „Угарске“ г. **Ф. Каниц:** Војену струку заступа у нашем листу мајор **Јован Стефановић Виловски.** Од млађих такође опробаних снага, које нас потпомажу на књижевној страни, ваља да споменемо: **дрда Милана Јовановића Батута, професора А. М. Матића, Миту Живковића, Пају Марковића, Саву Петровића, Ивана В. Поповића, Стеву Врчевића, Мишу Т. Јовановића, Стеву Јефтића, М. Мауковића и А. Радуловића.**

Трудили смо се, колико смо могли, да удовољимо читаоце, и ако поред свег тога много шта не достаје, то је онда кривица до публике, која нас није у оној мери потпомагала, колико је нужно, да овакав лист потпуно одговори задаћи својој. **Но и томе ће се доскочити, чим публика живље око тога прионе, да нам се број претплатника знатно увећа, а тиме материјално стање листа унапреди.**

За то и опет велимо: да опстанак и напредак нашега листа једино зависи од свога природног протектора, а то је од СРПСКЕ ПУБЛИКЕ!

Ми смо спремни, да олакшамо држање нашега листа ономе, који то одиста заслужује, али **од иоле имућнијих пријатеља наше књижевности, од наших родољуба захтевамо и имамо права да захтевамо, да се претплаћују на лист и да по том редовно уплаћују, јер од редовног уплаћивања опет зависи редовно излажење листа.**

☛ Ђацима са средњих и виших школа дајемо лист у пола цене, него се ваља у овом случају наручбинама непосредно обраћати на администрацију овога листа.

☛ Скупљачима радо дајемо 20%, те за то умољавамо сваког, који је сиреман, да за наш лист скупља претплату, да се за времена пријави администрацији „Српске Зоре.“

I. број за годину 1878 изаћи ће I. јануара по нашем календару и донеће осим неколико врло занимљивих и лепих слика приповетке, поучне чланке, животописе и друге саставке, који су потекли из пера првих и најпознатијих књижевника наших.

За то молимо оне, који нам још дугују за ову годину, да нам се што пре одуже, а остале пријатеље наше да се пожуре, хоће ли се даље претплатити и кога су све приволели, да се претплати на „Српску Зору.“

Претплатна је цена листу ОД НОВЕ ГОДИНЕ:

На читаву годину .	6 фор.	за Аустро-Угарску.	72 гр.
На пола године . .	3 „		36 „
На четврт године .	1 „ 50 н.		18 „

за Србију.

За Русију, Турску и Немачку 7 фор. а за Америку 8 фор.

Осим саме администрације примају претплату књижаре: **Браће Јовановића у Панчеву, Браће М. Поповића у Н. Саду, Велимира Валожића у Београду, Миливоја Каракашевића у Сомбору и Јефте Милића у Котору.**

У Бечу, крајем новембра 1877. **Уредништво и администрација „Српске Зоре“**
Wien, VII. Burggasse 24.

ПОЗИВ
НА
БЕСЕДУ С ИГРАНКОМ

што је приређују

ученици српске велике гимназије у Новом Саду

на св. Саву, 14. (26.) јануара 1878.

у дворани код „Јелисавете.“

у корист сиромашним ученицима српске гимназије.

Улазна је цена од особе 1 фор. а. вр.

Добровољни прилози примају се са захвалношћу. — Улазнице се могу добити у књижари браће М. Поповића и на дан беседе у вече на каси.

Почетак у 7 сахата у вече.

Програм.

1. „Моја ружа“ од Миленка, сложио Даворин Јенко, пева мешовити лик гимназијски.
2. Соната (cis moll) од Бетовна свира на гласовиру гђца Олга Дунђерскова.
3. „Мавријска постојница“ од Кикена, уз пратњу гласовира пева гимназиста Паво Бота.
4. „Вечерња песма“ од Хаузера уз пратњу гласовира свира на виолини гимназиста Алфонз Мужа.
5. Кор из опере „Виљем Тел“ од Росинија, уз пратњу гласовира пева мушки лик гимназијски.
6. „Конт“, Гарајева балада, превео З. Ј. Ј. декламује гимназиста Миливој Миладиновић.
7. „Имам песме“ од З. Ј. Ј. дует од Хорејшека, уз пратњу гласовира певају гимназисте Милутин Трбић и Милош Адамовић.
8. „Увертира“ у оперу „Виљем Тел“ од Росинија за гласовир на четир руке, свирају гимназисте Иван Косировић и Миливој Кирић.
9. „Влтаво“ од Фогла, пева мешовити лик гимназијски.

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења упражњене парохије при св. Теодорској цркви у Иригу, овим се према евентуалном одржању прописаног §-ом 20 I. Б. кр. рескрипта од год. 1868 права за налазећег се сада тамо личног помоћника стечај расписује.

Просиоци имају своје пужним сведочбама снабдевене молбеница за 4 недеље, рачунајући од дана првог уврштења расписа овог, овамо поднети.

Из седнице конзисторијалне, у Карловцима 15 декембра 1877 држане.

2—3 КОНЗИСТОРИЈЕ АРХИДИЈЕЦЕЗЕ КАРЛОВАЧКЕ.

ОГЛАСИ.

БАШ САД ПРИСПЕЛО!

Ново слање и на овом времену особито препоручено

ОРИГ. ФЛАША 60 нов. а. вр. **Др. М. Коха** ОРИГ. ФЛАША 60 нов. а. вр.

УНИВЕРЗАЛНО ГОРКО ПИЋЕ ОД СТОМАКА

које је састављено од најлековитијег биља и може се препоручити као изврсно ублажавајуће средство против слабости стомака, кад се нема апетита, против слабог сваривања и болести доњега тела, које отуд долазе, а већ је многим сведочбама припознато.

У ПАНЧЕВУ може се добити у оригиналним флашама по 60 нов. свагда код г. апотекара В. Х. ГРАФА.

Даље је у истој апотеци примљен нов и прави

СОК ОД ЈЕЛОВИНЕ,

као најсигурније и најснажније природно средство против улога, ревматизма, слабости нервне, болести у крстима и ревматичне зубобоље по 40 н. — За тим апотекара

Албрехта Дитриха лек од прозеба,

којим се промрзотине натру, па их за цело нестане. Од тога флашица стаје 30 н.

Др. мед. ХОФМАНА

бели сируп од биља за груди,

ненадмашан домаћи лек против боља у органима дисања, као: промуклости, слузавости, кашља и зацењивања кашљног, запаљења душника у флашама по 2 фор., 1 фор. и 50 н., свагда се може добити прави код апотекара В. Х. ГРАФА у Панчеву. 8—10

СРПСКА ЗАДРУГА
ЗА МЕЂУСОБНО ПОМАГАЊЕ И ШТЕДЊУ
у Новом Саду.

С овим објављујемо, да, на досад код нашег завода уложене улоге од 1. јануара 1878 5% камате плаћамо.

У УПРАВА.

Јавна изјава!

Неповољне околности присиљавају нас, затворити нашу пословницу у Бечу и наше цело стовариште испод творничарске цене распродати.

Да само брзо распродати узмогнемо, продајемо за само

☛ фор. 6.15 ☚

следеће практичне и добре ствари и то:

1 тачан сат заједно са дугачким ланцем; за добро ићење јамчи се годину дана.
1 лампа за сто врло практична.
1 столњак врло леп и богато бојадисан од фине ангора-вуне.
10 бакрореза копије чувени вештака, с којима се 2 собе украсити могу.
1 справа за чај с којим се за 2 минута најбољи чај приуготовити може.
1 **Terracotta** статуа уједно справа за палидрвца, најфиније изведена украшава сваки сто
1 домино игра, подпуна у дрвеној кутијици.
1 кутија за шећер од палисандровог дрвета, са најлепшим изревом украшена и са кључаницом.
1 кљеште за шећер из увек белоостајућег метала.
6 ком. аром. сапуна од Dr. Dupont.
6 ножева с чврстим држкама и од челика.
6 виљушака са чврстим држкама.
6 кашика ц. кр. повл. увек белоостајући.
6 кашиница ц. кр. повл. увек белоостајући.
1 кашика за чорбу ц. кр. повл. потежа.
1 кашика за млеко ц. кр. повл. потежа.

50 комада

Сви овде наведени 50 комада коштају укупно само

☛ фор. 6.15. ☚

За све ствари јамчи се.

Атреса: **Vereinigte Export-Kompagnie,** Wien, Burgring 3.

Наручбине са стране обављају се тачно поштанским поузећем. 6—10

Лекарна „код св. Леополда“ у Бечу

Stadt, Ecke der Planken- und Spiegelgasse,

Philipp Neustein,

препоручује п. т. публици низ правих лекова који сваком приликом на лек свој успех показаше. Хиљаде сведочби леже на угледу.

П. Т. публика нека се чува од набављања хрђавих и никаквог сљедства имајућих фалзификата и умољава се да само оне предмете за праве сматра на којима наша фирма стоји.

НАЈШТАЈНОВЕ УШЕЋЕРИСАНЕ ПИЛУЛЕ ЗА ЧИШЋЕЊЕ КРВИ СВ. ЈЕЛИСАВЕТЕ нешкодљиве, чисте крв, помажу понајвише код утробних болова, променљивих грозница, прсобоље, подкожни и очни болова, код деце и жена, код тврде столице која је једино врело многих болести. Ова је пилула најодличнији и најбољи производ ове струке. 1 свежањ, 8 кутија садржавајући 120 пилула, кошта 1 ф. по једина кутија 15 н.

Исте су са частном сведочбом двор. саветника проф. Пита признане.

Beaume Girome, особито средство против назеба, 60 новч.

Dr. Callmana боја за косу, сасвим нешкодљива овим средством добивају седе длаке своју боју (црно, смеђе, плаво.) Кошта фор. 3.—

ИСТОЧНИ ПРАШАК за женске даје лицу глаткоћу, финоћу и мекоћу (бело или ружичасто) 1 ф. и по 50 н.

ЕЛЕКТРО-МОТОРИЧКИ ОВРАТНИК због тешког излажења зуба код деце, са особитим успехом употребљивано 1 ф. 50 новч.

El Bénito једино средство против испадања косе и перут сасвим одстрањује 1 ф. 80 н.

Др. ФРЕМОНТА ПРЕПОРОДНИ ЛИКЕР најбоље средство за ојачање и оживљење тела, 2 ф.

ЦИГАРЕТЛЕ ОД СМРЧЕВИНЕ, најбоље средство за загушививе и прсоболне, 25 ком. 1 фор.

АРОМАТИЧАН ЛЕК ПРОТИВУ КОСТОБОЉЕ препоручује се сваком који од костобоље и реуматизма пате. 70 н.

Injection Cadelle лечи у најкраћем року капавицу (гонорија, бели ток) без сваке посљедице 1 ф. 50 н.

ЛЕК ПРОТИВ ГУШЕ, са најбољим успехом употребљује се против надутог врата 70 новч.

УМЈЕТНИЧКИ СОК, начињен од најбољи корења из Швајцарске. Ублажује одма сваки кашаљ и прсобољу. 70 н.

Menthin најбоље средство за стомак, утиша грчеве, употребљава се за зубобољу и устну воду, 50 нов.

Margaritte — бонбони за кашаљ. 30 нов.

Oreillon, употребљује се против увобоље, тешког слуха, зујања и т. д. 70 нов.

ОДОНТИН ЗУБНО ТЕСТО, и најцрњи зуби постану бели 70 новч.

Po-ho увожен из Кине ублажује и најжешће мигрене и главобољу, 1 фор.

Др. БАЈЕРА ПРАВИ ПУЛХЕРИН, најбоље средство против пега, даје лицу боју ружичасту и белу по 80 н. и 1 ф. 50 новч.

Royer-ова хемероидна маст, препоручује се свима који пате од хеморонда. 1 ф. 60 н.

Salicil-antisuhin, најбоље средство против знојења ногу и руку 50 нов.

САЛИЦИЛ-САПУН, набољи и најјефтинији сапун 25 н.

ШИРЕРОВЕ ПИЛУЛЕ ЗА ЗУБЕ, најбоље средство за шупље зубе 25 нов.

Storax Crême, чудновато делује против подкожни болести 25 нов.

ВЛИНЗОВА АРТИЈА, против кијавице, прсни назеба, вратобоље 1 ф. 20 н.

Др. ХАЈДЕРА ПРАШАК за зубе 35 н.

Сгуснуто швајцарско млеко по 55 новч. **Брашно за децу** од **Nestlé-а** по 90 новч. **Питатни прашак** дра **Gölisch-а** по 84 нов. **Анатеринска вода** за уста од **Popp-а** по 1 ф. 40 н. **Екстракт меса** од **Liebig-а** по 82 н. по фунте. **Тесто** за зубе од дра **Pfeffermann-а** по 1 ф. 25 н. **Резеде помада** од **Polt-а** по 1 ф 50 н. **Помада за косу** од дра **Brown-а** по 2 ф. Ових ствари имаде увек свежи на стовариштy Велико стовариште парфимерка, сапуна, помада првих париских фирма. **Чоколаде** од Compagnie française од 60 нов. до 3 фор. фунте, прави **руски тој** по 1 фор. по фунте. Стовариште свих могућих справа као: кристира, шприцаљки, бандажа и т. д. најјефтиније. Велико стовариште четава за зубе, белила и других предмета за тоалету.

Препоручујемо пошт. публици ушећерисане лекове као: Кинин, Копаива, Деверски прашак, гвожђе, рибњу маст, бромкали, јодкали, рабарбер, двоструко сода вода, магнезија, по најјефтинијој цени.

Најпознатији специалитети фармације и парфимерије француске, енглеске, американске, немачке, швајцарске и аустријске, налази се код нас на стовариштy.

☛ Разашиљемо или за готов новац или ти пак са поштанским подузећем, те дајемо купцима који на више купују знаменити рабат. ☚ 8—12

!СРЕБРА НЕТРЕБА ВИШЕ!

Само ф. 1.60, 2.50, 3.80, 4.20, 5.30, 6.70 стају 1 пар красни столни свећњака од правог, увек беле остајућег алпака сребра, за које се писмено јамчи.

Само кр. 60, 80, ф. 1.—, 1.30, 1.50, стаје 1 ручни чирак од алпака сребра.

Само ф. 3.50, 4, 5, 6 стају 6 пари ножева и виљушака, држак од алпака сребра, са правим енгл. челиком.

Само ф. 1.95, 2.25, 2.45, 3.10, 4.— стају 6 комада кашика од алпака сребра.

Само кр. 70, 90, ф. 1.10, 1.50, 2.— стају 6 комада кашика за кафу од алпака сребра.

Само ф. 1.—, 1.45, 1.90, 3.40. 4.—, стаје 1 потешка кашика за чорбу од алпака сребра.

Само кр. 60, 80, ф. 1·20, 1.50, 1 95, стаје 1 потешка кашика за млеко од алпака сребра.

Само кр. 60, 80, ф. 1 — стаје 1 справа за бибер од алпака сребра.

Само кр. 70. 95, 1.40, 2.— стаје 1 сланик од алпака сребра са кристал стаклетом.

Само ф. 1.70, 1.85, 2.— стају 6 држаља за јаја од алпака сребра.

Само ф. 2.—, 3.—, 4.—, 5.20, 6.30 стаје 1 кутија за шећер, потешка, фини посао.

За увек бело остануће свих предмета јамчи се писмено.

Атреса: **Metallwaaren-Fabrik Blau & Kann,** Wien, Babenbergerstrasse Nr. 1.

Наручбине са стране обављају се одма по поштанском поузећу. 7—12

ЗА БОЖИЋ
и
ЗА БАЛОВЕ

најлепше помодне рукавице врло јефтино а то само у лебарској улици, Нови Сад, код

5—5 **Циглера.**

Одговорни уредник др. Милан Ђорђевић. Издавалац „Задруга за срп. нар. штампарију.“ Српска народна задружна штампарија.